

Rozdíly ve vlivu náboženství na utváření morálních zásad

Zuzana Kunderová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana KUNDEROVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv náboženství na utváření morálních zásad**

Zásady pro vypracování:

Studium literatury a shromáždění podkladů.
Vymezení teoretické části a zpracování výcodisek.
Rámcové rozdělení kapitol.
Příprava metodiky-příprava dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení dotazníku.
Dopsání teoretické a praktické části práce.
Sepsání úvodu a závěru práce.
Kompletování písemné práce.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ANZENBACHER, A. Úvod do etiky. Praha : Zvon, 1994. ISBN 80-7113-111-3.
PESCHKE, Karl. Křesťanská etika. 2. vyd. Praha : Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-718-9.
SKOBLÍK, J. Přehled křesťanské etiky. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-357-1
SOKOL, J. ; PINC, Z. Antropologie a etika. Praha : Triton, 2003. ISBN 80-7254-372-5.
ŠTAMPACH, I. O. Náboženství v dialogu. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-71-78-168-1.
VOJTÍŠEK, Z. Encyklopedie náboženských směrů v České republice: Náboženství, církve, sekty, duchovní společnosti. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Pavel Benedikt Stránský**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **13. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 13. února 2009

L.S.

/ prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně .....15. 2. 2009.....

.....Kunderova / Huskova.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá náboženstvím a jeho vlivem na morální vývoj jedince. Záměrem je poukázat na mravní hodnoty a principy lidí, kteří jsou pod určitým vlivem náboženství a porovnat je s mravními hodnotami a principy lidí, kteří o sobě prohlašují, že jsou ateisté. Práce se snaží zdokumentovat morální hodnoty (v oblasti rodiny, manželství, života, pravdy a krádeže), organizaci a předkládání nauk nejen církví, ale i ateistickou společností.

Informace jsou získány a zpracovány z odborné literatury, literatury získané od náboženských organizací a prací s respondenty. Cílem bakalářské práce je poukázat na rozdíly v uplatňování morálních hodnot a principů mezi věřícími a ateisty v osobním životě, a zda tento rozdíl je díky vlivu náboženství nezanedbatelný.

Klíčová slova: ateismus, náboženství, morální zásady

ABSTRACT

Bachelor thesis is dealing with a religion and its influence on a moral development of an individual. The intention is to show moral values and principles of people, who are under influence of some religion and compare it with moral values and principles of people, who are atheists. The work tries to obtain information about moral values of organizations (in the sphere of family, marriage life and truth) and about the interpretation of teaching not only by a denomination, but also by an atheistic society.

Pieces of information were elaborated from a scientific literature, a literature acquired from religious organizations and work with informants. The aim of the bachelor thesis is to show distinctions in exercitation of moral values and principles between worshippers and atheists in personal life and if this distinction due to the influence of religion is indispensable.

Keywords: atheism, religious, morals values

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Pavlu B. Stránskému za cennou metodickou pomoc a odborné vedení, které mi poskytl při vypracování mé bakalářské práce.

Zlín 2009

Zuzana Kunderová

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DESATERO – DESET SLOV	13
2 KOHLBERGOVA KOGNITIVNÍ TEORIE MORÁLNÍHO VÝVOJE	16
2.1 PREKONVENČNÍ ÚROVEŇ.....	16
2.1.1 Stádium 1 - Orientace na trest (vyhýbání se trestu) a poslušnost.....	16
2.1.2 Stádium 2 – Orientace na odměnu	17
2.2 KONVENČNÍ ÚROVEŇ.....	17
2.2.1 Stádium 3 – Orientace na to být „hodným dítětem“.....	17
2.2.2 Stádium 4 – Orientace na plnění závazků (na řád a zákon)	18
2.3 POSTKONVENČNÍ ÚROVEŇ	18
2.3.1 Stádium 5 – Orientace na společenskou smlouvu.....	18
2.3.2 Stádium 6 – Orientace na univerzálně platné zásady a vlastní svědomí	19
3 ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV	20
3.1 ORGANIZACE.....	20
3.2 VYUČOVÁNÍ	20
3.3 DESATERO.....	21
3.4 RODINA	22
3.4.1 Rodinné uspořádání.....	22
3.4.2 Úloha rodičů.....	23
3.4.3 Úloha dětí	23
3.5 MANŽELSTVÍ	24
3.5.1 Nevěra	24
3.5.2 Rozvod	25
3.6 ŽIVOT.....	25
3.6.1 Potrat	25
3.6.2 Válka	26
3.6.3 Trest smrti	26
3.7 KRÁDEŽ	27
3.8 LEŽ	27
4 ČESKOBRASTRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ	28
4.1 ORGANIZACE.....	28
4.2 VYUČOVÁNÍ NAUK	29
4.3 DESATERO.....	30
4.4 RODINA	31
4.4.1 Rodinné uspořádání.....	31

4.5	MANŽELSTVÍ	32
4.5.1	Nevěra	32
4.5.2	Rozvod	32
4.6	ŽIVOT	33
4.6.1	Potrat	33
4.6.2	Válka	33
4.6.3	Trest smrti	33
4.7	KRÁDEŽ	33
4.8	LEŽ	34
5	NÁBOŽENSKÁ ORGANIZACE SVĚDKOVÉ JEHOVOVI.....	35
5.1	ORGANIZACE	35
5.2	VYUČOVÁNÍ NAUK	36
5.2.1	Sborové studium Bible	36
5.2.2	Teokratická škola	36
5.2.3	Služební shromáždění	37
5.2.4	Veřejné shromáždění	37
5.2.5	Studium Strážné věže	37
5.3	DESATERO	38
5.4	RODINA	39
5.4.1	Rodinné uspořádání	39
5.4.2	Úloha rodičů	39
5.4.3	Úloha dětí	40
5.5	MANŽELSTVÍ	40
5.5.1	Role partnerů v manželství	40
5.5.2	Nevěra	41
5.5.3	Rozvod	42
5.6	ŽIVOT	42
5.6.1	Potrat	43
5.6.2	Válka	43
5.6.3	Trest smrti	44
5.7	KRÁDEŽ	44
5.8	LEŽ	45
II	PRAKTICKÁ ČÁST	46
6	SPECIFIKACE VÝZKUMU	47
6.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	47
6.2	VÝZKUMNÝ SOUBOR	47
6.3	VÝZKUMNÉ METODY	48
6.4	DEFINOVÁNÍ POJMŮ	49
6.5	CÍL VÝZKUMU	49
7	REALIZACE VÝZKUMU A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	50

7.1	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ DOTAZNÍKU A ROZHOVORU.....	50
7.1.1	Ateisté	50
7.1.2	Římskokatolická církev.....	54
7.1.3	Českobratrská církev evangelická.....	58
7.1.4	Svědkové Jehovovi.....	62
8	KOHLBERGOVA TEORIE – HEINZOVO DILEMA.....	68
8.1	HEINZOVO DILEMA	68
8.1.1	Odpovědi respondentů a jejich zařazení:	69
8.1.1.1	Ateisté	69
8.1.1.2	Římskokatolická církev	70
8.1.1.3	Českobratrská církev evangelická.....	70
8.1.1.4	Svědkové Jehovovi	71
ZÁVĚR	.....	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	.....	74
SEZNAM TABULEK	.....	77
SEZNAM PŘÍLOH	.....	78

ÚVOD

Po staletí se Bible v mnoha zemích brala za základ mravních měřítek. I když ne každý žil podle velmi vysokých biblických zásad, Bible představovala pro společnost, která ji uznávala, společný mravní jazyk, základní kámen pro hodnocení chování. Bible tak dávala tradiční soubor měřítek, který ale byl zpochybněn a shledán nedostatečným nebo nmoderním. V současné době lze říci, že už neexistují žádné tradiční morální zásady. Co bylo příčinou toho, že biblické morální zásady ztratily svou přitažlivost? Největší mocným činitelem bylo asi nejvíce uznání evoluční teorie. Lidé tak ztratili důvod, proč biblická měřítka od Boha dodržovat, když pro ně žádný Bůh vlastně neexistoval. Přestali tak existovat dva světy – svět, který můžeme vidět a neviditelný svět. Neviditelný svět určoval základ pro postoje a hodnoty a byl zdrojem soudržnosti pro lidskou společnost. Evoluční teorie tedy snížila v očích lidí autoritu Bible. Evoluce představuje samozřejmě pouze část celého obrazu. Dvě světové války dále podpořily všeobecně rozšířené rozčarování z náboženství. Průmyslová revoluce způsobila velké společenské a morální změny. Překotné šíření vlivných hromadných sdělovacích prostředků navíc umožnilo, aby úpadková morálka působila na lidi ve velkém měřítku. Proto se tato práce snaží najít rozdíly mezi morálními zásadami těch, kteří se, jak sami tvrdí, snaží biblická měřítka dodržovat a mezi těmi, které biblické měřítka nedodržují. Snaží se tak objasnit vliv náboženství na utváření morálních zásad a do jaké míry tento vliv působí rozdíly mezi morálkou věřících a nevěřících. Pro základ posouzení těchto rozdílů je v práci použito Desatero, které je jakýmsi shrnutím náboženské morálky a koresponduje s měřítky široké společnosti. Dále pak je použita Kohlbergova teorie morálního vývoje ke zjištění morálního stádia každého respondenta bez ohledu na vyznání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DESATERO – DESET SLOV

Tento překlad hebrejského výrazu *'ase'reth had-deva-rim'*, který se vyskytuje pouze v Pentateuchu, označuje deset základních zákonů smlouvy Zákona, kterým se obvykle říká Deset přikázání.¹ Těchto deset slov dal Bůh, podle židů a křesťanů, lidem, aby je uplatňovali ve svém životě, a tak žili řádně.

O tomto zvláštním zákoníku se také mluví jako o ‚Slovech‘ a jako o ‚slovech smlouvy. Řecká *Septuaginta* mluví o *de'ka* (deseti) *lo'gous* (slovech); z těchto dvou řeckých slov je odvozen výraz „dekalog“ (desatero).²

Desatero v původním jazyce³:

Q :X«N@«L DŁn«@~D MI|X~AAf~D-L~m Z«@ MI|D«LŞ@ X«d~CAI~E
 :MI|C~A«R ZI«d|N M|I~XAV|N UŁXŁ@«N _I|Z@«V]D XŁ[«@ _IŁD«LŞ@
 D~EDAİ I|K«P~@
 :~I~P~s-L~R MI|X«G«@ MI|D«LŞ@ _AŁ-DŁIAĐ|I @«L
 :UŁX~@~L Z~G~x|N M|I~o~d XŁ[«@~E Z~G~x|N UŁX~@~d XŁ[«@~E
 L~R~o|N M|I~N~y~d XŁ[«@ D~PhNAx-L~KAE LŁQŁT _AŁ-DŁ\«R~Z @«L
 MI|R«d|X-L~RAE MI|[«n|[-L~R MI|P~d-L~R Z«A~@ O«E«R C«W«s
 @~p~W L«@ _IŁD«LŞ@ D~EDAİ I|K«P~@ I|m M«CAA~R~Z @«LAE MŁD~L
 DŁEAG~xA[|Z-«L
 :I~@AP«\AŁ
 Q :I~Z«EAV|N I«XAN«[AŁh I~A«D«@AŁ MI|T~L«@~L CŁQŁG DŁ\«RAE
 T :@AE~y~L]NA[-ZŁ@ @~z|I-XŁ[«@ Z«@ D~EDAİ DŁu~PAİ @«L I|m
 @AE~y~L _IŁD«LŞ@ D~EDAİ-M«[-ZŁ@ @~z|Z @«L
 :][AŁf~WAŁ Z~d~y~D M]I-ZŁ@ X]K~F
 :_ŁxAŁK@~LAN-L~m ~ZI|\~RAE C«A«R~x MI|N~I ZŁ[«[

¹ *Insight On The Scriptures*, 1998, 1. sv., s. 359

² Tamtéž, s. 360

³ *DAVAR : Scripture Study Tool* [online]. 2003 [cit. 2009-05-05].

XĚ[©@ _AXᄁBAE _LxANŁDAAh _AZ~N©@~E _AfAA~R _Lx|Ah- _AP|Ah
 D~x~@ D~K@~LAN-L~K DĚ\©R~Z-@«L _IĚD«LŠ@ D~EDI~L Z~d~[
 I|RI|AAy~D M]IAE
 :_IĚX~RA[|d
 D~EDAĪ `~Xᄁd Oᄁm-L~R I|RI|AAy~D M]l~d G~P~l~E M~d-XĚ[©@-L~m-
 ZĚ@AE M~l~D-ZĚ@ UĚX~@~D-ZĚ@AE M|I~N~y~D-ZĚ@ D~EDAĪ D~\~R
 MI|N~I-ZĚ[ᄁ[I|m
 Q :hDᄁ[Af~WAI~E Z~d~y~D M]I-ZĚ@
 Q :`~L OᄁZ«P _IĚD«LŠ@ D~EDAĪ-XĚ[©@ D~N~C©@~D L~R _IĚN~I
 OhK|X©@~I O~R~NAL _L@|@-ZĚ@AE _I|A~@-ZĚ@ Cᄁd~m
 Q :G~VAx|x @«L
 Q :S~@AP|x @«L
 Q :A«PAB|x @«L
 Q :XĚW~[CᄁR _©RᄁXAA DĚP©R~Z-@«L
 T :_LRᄁXAL XĚ[©@ L«KAĒ]X«N©G~E]X][AE]Z~N©@~E]fAA~RAĒ
 _LRᄁX ZĚ[ᄁ@ C«NAG~Z-@«L _LRᄁX ZIᄁd C«NAG~Z @«L

Desatero, jak je přeložen v ekumenickém překladu Bible ⁴:

Bůh vyhlásil všechna tato přikázání:

„Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.

Nebudeš mít jiného boha mimo mne.

Nezobrazíš si Boha zpodoběním něčeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí.

Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující . Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého *pokolení* těch, kteří mě nenávidí,

---

⁴ Český ekumenický překlad, 2005, Exodus 20:1-17

ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.

Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval.

Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý.

Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci.

Ale sedmý den je den odpočnutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera *ani* tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách.

V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.

Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.

Nezabiješ.

Nesesmilníš.

Nepokradeš.

Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví.

Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.“

2 KOHLBERGOVA KOGNITIVNÍ TEORIE MORÁLNÍHO VÝVOJE

Studiem morálního vývoje se zabýval americký psycholog Lawrence Kohlberg (1927–1987), který kriticky ověřoval teorii morálního vývoje švýcarského psychologa Jeana Piageta (1896-1980), a pak ji dále rozpracoval. Takto vzniklou koncepci prakticky prověřoval a dále propracovával na Chicagské a později i na Harvardské univerzitě v Centru etické výchovy spolu se svými spolupracovníky.

Ve své teorii vycházel ze stádií kognitivního vývoje, jak je navrhl Jean Piaget. Kognitivní možnosti člověka spoluurčují úroveň morálního vývoje, které jedinec dosáhne.⁵

Kohlberg uvádí šest stádií morálního vývoje, které pak zařadil do tří základních úrovní. Jsou to:

1. Prekonvenční úroveň
2. Konvenční úroveň
3. Postkonvenční úroveň

2.1 Prekonvenční úroveň

Podle Vacka je v tomto období citlivost reakcí na společenské morální normy dána významem (v očích dítěte) nositelů těchto norem (tedy stupněm jejich autority) a také fyzickými a psychickými důsledky, které jednání jedinci přináší.⁶

U dětí v tomto období není vyvinut smysl pro morálku. Děti tak dobro a zlo posuzují ne podle etického kodexu, ale podle konkrétních následků na vlastní osobu.

2.1.1 Stádium 1 - Orientace na trest (vyhýbání se trestu) a poslušnost

Zda je pro dítě v tomto stádiu nějaké jednání dobré nebo špatné, závisí na jeho hmotných (fyzických) důsledcích, a ne na sociálním významu.⁷ Jde tady o snahu vyhnout se trestu

---

⁵ *Psychologie morálky : Víme víc* [online]. 2008-2009 [cit. 2009-05-05].

⁶ P. Vacek, *Rozvoj morálního vědomí žáků : Metodické náměty k realizaci průřezových témat*, 2008, s. 27.

⁷ H. Heidbrink, *Psychologie morálního vývoje*, 1997, s. 72.

a podřídit se autoritě, protože je silnější. Heidbrink⁸ upozorňuje, že v tomto stádiu je morálka ještě situačně vázaná. Se situací se mění i představa o správném a špatném jednání. Zůstane-li nějaké jednání nepotrestáno, a pokud je dokonce odměněno, není již špatné,

ale naopak správné.

2.1.2 Stádium 2 – Orientace na odměnu

Toto stádium bývá označováno jako stádium naivního instrumentálního hedonismu. Což znamená, že dítě má už vlastní zájem, cíl a ví, že pro dosažení tohoto zájmu, cíle musí být poslušné. Pro dítě je tedy správné to, co je výhodné především pro něj a tím je také motivován. Stádium můžeme označit také jako stádium egocentrické. Dobro je pro dítě v tomto období předpokladem zisku. Typická je snaha vyhýbat se negativním důsledkům svých činů, současně se objevuje větší rafinovanost myšlení dítěte.⁹

Souhrnně lze, podle Vacka, říct, že v tomto období dítě dodržuje pravidla tehdy, když to vyhovuje jeho okamžitému zájmu, jednáním uspokojuje vlastní zájmy a potřeby a nebrání druhým dělat totéž.¹⁰

2.2 Konvenční úroveň

Na této úrovni je pro dítě důležité splnění sociálního očekávání - především očekávání rodiny a přátel. Jedinec na této úrovni se vyznačuje snahou podpořit dodržování zákonů a sociálních norem, které jsou všeobecně považovány za správné, aby si zasloužil uznání jiných a udržel sociální řád, to vše bez ohledu na konkrétní důsledky.

2.2.1 Stádium 3 – Orientace na to být „hodným dítětem“

V tomto stádiu je pro jedince s morální to jednání, které druzí schvalují. Morální rozhodování a jednání se řídí tím, co potěší druhé.¹¹ Je tedy kladen důraz ze strany dítěte na

---

⁸ Tamtéž, s.75.

⁹ Kohlbergova stádia morálního vývoje - Wikipedie, otevřená encyklopedie < [online]. 2003 , 25.4.2009 [cit. 2009-05-05].

¹⁰ P. Vacek, *Rozvoj morálního vědomí žáků : Metodické náměty k realizaci průřezových témat*, 2008, s. 27.

vztahy. Dítě se chová tak, jak se od „hodného dítěte“ očekává. Jak uvádí Heidbrink, je toto stádium charakterizováno vysokou měrou konformity oproti stereotypním představám o jednání, které je většinou považováno za správné nebo „přirozené“.¹²

2.2.2 Stádium 4 – Orientace na plnění závazků (na řád a zákon)

Pro dítě v tomto stádiu spočívá správné chování v tom, že zachovává společenství podřizováním se jeho zákonům a pravidlům. A právě tyto pravidla a zákony umožňují jedinci odlišit od sebe dobré a špatné. Jedinec v tomto stádiu není zodpovědný za zákony, je zodpovědný pouze za to, že nekriticky respektovat a plnit je. Tato úroveň je také charakterizována tzv. právním pozitivismem, tedy, že nastolené normy a pravidla mají bezpodmínečnou platnost.

2.3 Postkonvenční úroveň

Na této úrovni se morální hodnocení a následně i morální chování zakládá na snaze definovat hodnoty a principy, které člověk přijímá za své, a které se uplatňují bez ohledu na psaný či nepsaný zákon nebo autoritu skupin a nezávisle na vlastní identifikaci s těmito skupinami.

2.3.1 Stádium 5 – Orientace na společenskou smlouvu

Člověk si je vědom, že práva každého i celého společenství mají být respektována a ochraňována. Podle Heidbrinka se správnost jednání měří podle všeobecných individuálních práv a standardů, které po kritickém přezkoumání přijímá celá společnost.¹³ Z toho tedy vyplývá, že smyslem spravedlivých zákonů má být vyjadřovat přání většiny a podporovat lidské hodnoty a principy. Pokud tuto podmínku zákon splňuje, je nutné ho dodržovat, v opačném případě je možné jej přestoupit.

---

¹¹ Tamtéž, s. 28.

¹² H. Heidbrink, *Psychologie morálky*, 1997, s. 73.

¹³ Tamtéž

2.3.2 Stádium 6 – Orientace na univerzálně platné zásady a vlastní svědomí

Jedinec na této úrovni vývoje se řídí podle vlastních morálních principů a hodnot. Peterková uvádí, že se právo na tomto stupni neopírá o nic konkrétního, ale je založeno výhradně intuitivně.¹⁴ Tedy právo je definováno na základě svědomí jednotlivce, které koresponduje se zvolenými principy. Tyto etické principy mají abstraktní povahu (např. zlaté pravidlo), nejde ovšem o konkrétní morální pravidla jako je například Desatero v křesťanství. Jedná se o principy spravedlnosti, rovnosti lidských práv, respektu k důstojnosti člověka, které vymezují hranice dobra a zla. Díky tomu se morální principy mohou stát hodnotou vyšší než je samotný zákon.

Tato stádia morálního vývoje jsou výsledkem Kohlbergova dlouhodobého výzkumu ve Spojených státech. Tento výzkum prováděl se 72 chlapci pomocí 10 hypotetických rozhodnutí. Na základě odpovědí chlapců na morální dilemata vzniklo právě těchto 6 výše uvedených stádií. Rozdíly mezi stupni morálního usuzování netvoří rostoucí vědomí morálních norem, ale spíše kvalitativně odlišný způsob myšlení.¹⁵ Každý člověk prochází stádii a úrovněmi postupně. Každé stádium totiž vychází z toho předchozího a nelze tedy jedno nebo více stádií ve vývoji přeskočit. Empirické výzkumy prokázaly, že stádia neprobíhají u všech dětí stejně. Lze najít značné interindividuální rozdíly a překrývání všech popisovaných šesti typů morálního vývoje. Kohlberg sám dospěl k názoru revidujícímu původně optimističtější předpoklady, že totiž postkonvenční úroveň mravního vývoje (stádia pátého a šestého) dosáhne jenom část příslušníků populace. Podle samotného LK jen přibližně 25% dospělých Američanů dosáhne ve svém vývoji této úrovně (skripta Musil).¹⁶

---

¹⁴ PETERKOVÁ, Michaela. *Psychologie : hypnóza, psychologická poradna, vědomostní testy z psychologie, biologie* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05].

¹⁵ H. Heidbrink, *Psychologie morálky*, 1997, s. 74.

¹⁶ J. Musil, *Vývojová psychologie I.*, 2006, s. 38.

3 ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV

Římskokatolická církev je největší organizovanou náboženskou skupinou v České republice. Podle sčítání lidu z roku 2001 se k ní hlásí 2 740 780 obyvatel.¹⁷

Římskokatolická církev je největší z třiatvaceři autonomních katolických církví. Katolická církev se považuje za přímou pokračovatelku prvotní církve založené Kristem, římského biskupa (papeže) označuje za přímého následníka sv. Petra, jehož Kristus dle ní učinil hlavou církve, a ostatní své biskupy za přímé následníky dvanácti apoštolů.¹⁸

3.1 Organizace

Podle římskokatolické církve je církevní hierarchie ustanovena samotným Kristem. Cílem této hierarchie je vést Kristovým jménem Boží lid. Hierarchii tvoří posvěcení služebníci, jimiž jsou biskupové, kněží a jáhnové. Základní organizační jednotkou je v církvi farnost, v jejímž čele stojí kněz. Farnost lze ještě dělit na děkanáty (v Čechách jsou obvyklejší vikariáty) v čele s děkanem (vikářem). Více farnosti tvoří diecézi v čele s biskupem. A více diecézí tvoří církevní provinci. V čele celé římskokatolické církve stojí papež, který je volen sborem biskupů tzv. kardinálů a ztělesňuje církevní autoritu.

3.2 Vyučování

Základním úkolem církve je slavení liturgie a svátostí víry. Dnes lze jako liturgii označit bohoslužby, které zachovávají tradice a pravidla církve. Ve svátostech vidí církev projev Boží lásky k člověku, projevení milosti. Jsou určeny k posvěcování člověka, ale mají i význam vzdělávací – posilují víru.¹⁹ Svátostí, jak je zachovává církev v tradici a odvozuje z Písma, je celkem sedm:

1. křest
2. biřmování

---

¹⁷ *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. 13. 12. 2005, [cit. 2009-05-05].

¹⁸ *Římskokatolická církev - Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2006, 14. 5. 2009 [cit. 2009-05-05].

¹⁹ *Srov. Dokumenty II. vatikánského koncilu*, 1995, s. 151.

3. svátost těla s Krve Kristovy, eucharistie
4. svátost pokání
5. svátost pomazání nemocných
6. svátost kněžství
7. svátost manželství²⁰

Rodiče jsou povinni nechat své děti pokřtít. Děti mají být vychovávány především k lásce k Bohu a k bližním. Výchovný úkol sice náleží především rodině, ale pomocí jim má být každý křesťan a především kmotr dítěte, který dohlíží na křesťanskou výchovu dítěte. Při základní škole jsou děti vyučováni katechezi, která má osvědčovat a posilovat víru.²¹ Kolem 10. roku věku jsou děti připravovány na první svaté přijímání, kdy s výukou ve škole paralelně probíhá výuka v kostele, které se účastní i rodiče. 9. třídou na základní škole systematická výuka končí. Děti během celé školní docházky mohou navštěvovat různé „kroužky“ probíhající v kostele. Dospělí mohou své poznatky prohloubit spíše vlastní aktivitou na různých setkáních, které ovšem církve neorganizuje, ale podporuje.

Cílem bohoslužeb není v první řadě předávání nauk, ale vzdát díky Bohu.

3.3 Desatero

Římskokatolická církev uznává základní důležitost a význam Desatera. Z tohoto důvodu jsou křesťané povinni Desatero dodržovat. Podle církve deset přikázání tvoří jednotný nedělitelný celek, protože každé přikázání odkazuje na to následující, proto je přestoupení jen jednoho z přikázání přestoupením celého zákona. Desatero ve výkladu římskokatolické církve představuje základní povinnosti člověka k Bohu, ale i k bližnímu.

Desatero podle Římskokatolické církve zní:

1. V jednoho Boha věřit budeš

---

²⁰M. Kašparů, *Malý kompas víry*, 2006, s. 80.

²¹ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, 1995, s. 537.

2. Nevezmeš jména Božího nadarmo
3. Pomni, abys den sváteční světil
4. Cti svého otce i svou matku, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi
5. Nezabiješ
6. Nezesmilníš
7. Nepokradeš
8. Nepromluvíš křivého svědectví
9. Nepožádáš manželky bližního svého
10. Nepožádáš statku bližního svého²²

3.4 Rodina

Pro církev je rodina základní buňkou života společnosti, která ovlivňuje duchovní a mravní vývoj člověka.²³ V rodinném uspořádání jsou poprvé vštěpovány základní nauky víry. Děti se mají vychovávat tak, aby v dospělosti dovedly s plným vědomím odpovědnosti jít za svým povoláním, a to i duchovním.²⁴ Podle Kolářky jsou manželství a rodina zaměřeny na plození a výchovu dětí. Mezi členy téže rodiny se vytváří osobní vztahy a základní odpovědnosti. V Kristu se rodina stává rodinnou (domácí) církví, protože je společenstvím víry, naděje a lásky.²⁵ Rodiče, ale nesmějí darovat život více dětem, než kolik jsou schopni uživit a zabezpečit.²⁶

3.4.1 Rodinné uspořádání

Podle církve Bůh tím, že stvořil muže a ženu, ustanovil lidskou rodinu a dal jí základní řád. Její členové jsou osoby stejné důstojnosti. Pro obecné blaho jejich členů a společnosti jsou

---

²² *Katechismus katolické církve*, 1995, s. 507.

²³ *Srov. Katechismus katolické církve*, 1995, s. 542.

²⁴ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, 1995, s. 227.

²⁵ J. Kolářek, *Kompedium katechismu katolické církve*, 2006, s. 129.

²⁶ K. H. Peschke, *Křesťanská etika*, 2004, s. 482.

v rodině různé odpovědnosti, práva a povinnosti.²⁷ Muž je považován za hlavu rodiny a měl by zajišťovat materiální požadavky rodiny a žena je mu podřízena. Děti jsou vnímány jako požehnání od Boha, největším darem manželství.

3.4.2 Úloha rodičů

Rodiče mají povinnost předávat dětem víru a udržovat náboženské tradice a promítat náboženské přesvědčení do každodenního života. Podle Peschkeho je rodičovská povinnost především odpovědné přijetí rodičovství.²⁸ Rodiče mají nad dětmi autoritu z toho důvodu, že jsou tělesně a duševně nadřazení. Podle Koláčka plní také povinnost milovat a respektovat děti jako osoby a jako Boží děti a podle možností se postarat o jejich hmotné a duchovní potřeby. Jejich zvláštním posláním je výchova dětí v křesťanské víře.²⁹ Rodiče své děti mají vychovávat především vlastním příkladem, modlitbou, rodinnou katechezí a účastí na životě církve. Musí začít vychovávat děti k víře již od nejútlejšího věku.³⁰

Můžeme tedy zkráceně říct, že rodiče mají, podle církve, tyto povinnosti: milovat své děti, zajistit co nejlepší péči o život, zdraví a materiální blaho svých dětí, vychovávat své děti v poznání a uctívání Boha.

3.4.3 Úloha dětí

Na základě čtvrtého přikázání, které zní „Cti svého otce i matku svou“ (ekumenický překlad), mají mít děti ke svým rodičům úctu, nebo, jak uvádí Koláček, „synovskou lásku“, respekt, vděčnost, ochotu.³¹ Odpovědnost rodičů za dobrou výchovu vyžaduje od dětí poslušnost. Tyto povinnosti nezmizí ani, když děti vyrostou. Čtvrté přikázání připomíná dětem, které dospěly, jejich odpovědnost k rodičům.³² Dospělé děti mají rodičům hmotně i morálně pomáhat.

---

²⁷ *Katechismus katolické církve*, 1995, s. 542.

²⁸ K. H. Peschke, *Křesťanská etika*, 2004, s. 482.

²⁹ J. Koláček, *Kompedium katechismu katolické církve*, 2006, s. 130.

³⁰ *Katechismus katolické církve*, 1995, s. 547.

³¹ J. Koláček, *Kompedium katechismu katolické církve*, 2006, s. 130.

³² *Katechismus katolické církve*, 1995, s. 545.

Vážnost a úcta má děti ke svým rodičům má být patrná i ve vnitřních smýšleních, které se pak zrcadlí v chování dítěte. Nemá se tedy jednat o úctu, která je vykonávána jen naoko, ale má prostupovat celkové jednání s rodiči a smýšlení o nich.

Poslušnost je přitakání dětí hierarchickému řádu stvoření a přitakání Božím právům; neboť Bůh stvořil a uspořádal lidskou existenci tak, že lidé jsou na sebe vzájemně odkázáni a jedni druhým podřízeni.³³

Děti by ke svým rodičům, také měly cítit vděčnou lásku, protože rodičům vděčí za život, výchovu, materiální zajištění atd..

3.5 Manželství

Podle Římskokatolické církve se v manželství muž a žena spojují do společenství způsobilého dát jim oběma bezpečí a domov, uspokojit jejich pohlavní touhu a zplodit a vychovat potomstvo.³⁴ Plození dětí a jejich výchova je tedy prvním účelem katolické rodiny. Dalším významným účelem je podle Peschkeho vzájemná pomoc manželů a jejich doplňování v lásce.³⁵

3.5.1 Nevěra

Podle katolické církve, je manželství výhradně monogamní. To vyplývá podle nich jak ze Starého zákona, kde je v Desateru jasně řečeno „Nesesmilníš“, tak i podle Nového zákona, kde Ježíš říká „Bůh učinil člověka jako muže a ženu; proto opustí muž svého otce i matku a budou ti dva jedno tělo.“³⁶ Z formulace „jedno tělo“ podle církve jasně vyplývá, že manželství má být monogamní a křesťané se hlásili k monogamii po celá staletí, přesně tak jak si to přál Ježíš.

Šesté přikázání („Nesesmilníš“), je podle katolické církve spojováno s čistotou. Podle Kolářky je čistota pozitivní začlenění sexuality v lidské osobě. Sexualita se stává opravdu

---

³³ K. H. Peschke, *Křesťanská etika*, 2004, s. 493.

³⁴ H. Rotter, *Neues Lexikon der christlichen Moral*, 1990, s. 98.

³⁵ K. H. Peschke, *Křesťanská etika*, 2004, s. 417.

³⁶ *Český ekumenický překlad*, 2005, Matouš 10:6-8.

lidskou, když je zapojena do vztahu mezi osobami.³⁷ Podle církve jsou hříchy proti čistotě například smilstvo, pornografie, prostituce, znásilnění atd. Ačkoli tedy v Desateru stojí „Nesesmilníš“, tradice církve se řídí celkem mravního učení Starého a Nového zákona a šesté přikázání je tedy pro ni souhrnem zakazující všechny hříchy proti čistotě.

3.5.2 Rozvod

V katolickém vyučování se setkáváme s naukou o nerozlučnosti manželství. Tedy, že do nového manželského svaku může vstoupit jen vdovec nebo vdova. Z toho vyplývá, že manželství je za doby života obou manželů nerozlučitelné. Proto manželé nemohou uzavřít další sňatek, pokud jeden z partnerů stále žije. Takový sňatek by církev neuznala za platný. Na rozvod je pohlíženo jako na těžký hřích proti svátosti manželství. Církev připouští, aby manželé žili odděleně, pokud se jejich společný život ukáže jako prakticky nemožný z velmi závažných důvodů. Podle církve není ani nevěra dostatečným důvodem pro rozvod. Za určitých podmínek je ovšem církvi rozvod dovolen, např. soužití je nebezpečné pro život, zdraví, víru, ale není dovolen nový sňatek.

3.6 Život

Tělesný život je považován za dar od Boha. Právě díky tomu, že život je dar Boží, nemá člověk právo, aby se svým životem volně disponoval. Svůj život má každý člověk spravovat a to nejlépe tak, že se zasvětil službě Bohu a druhým lidem. Podle výkladu katolické církve jde v pátém přikázání o ochranu života, úctu ke všemu živému, k přírodě a dokonce i k sobě samému.³⁸

3.6.1 Potrat

Římskokatolická církev odmítá potrat z jakýchkoliv důvodů pod trestem exkomunikace. Církev potrat vždy odsuzovala a považovala jej za těžký zločin. Lidský život musí být absolutně respektován a chráněn již od okamžiku početí.³⁹ Z pohledu církve jde o vraždu

---

³⁷ J. Koláček, *Kompendium katechismu katolické církve*, 2006, s. 135.

³⁸ M. Kašparů, *Malý kompas víry*, 2006, s. 86.

³⁹ *Katechismus katolické církve*, 1995, s. 556.

nevinného člověka. Člověk, tedy i matka nenarozeného dítěte, je pouze správcem života a ne pánem. Z tohoto důvodu nemá nikdo právo připravit o život nenarozené dítě. Podle církve, kdo provedl a nechal si provést dokonáný potrat, upadá do exkomunikace.⁴⁰

3.6.2 Válka

Páté přikázání zakazuje svévolné zničení lidského života. Kvůli zlu a nespravedlnostem, které vyvolává každá válka, církev naléhavě vybízí své členy, aby k válkám nedocházelo.⁴¹ Oprávněná je pouze tzv. válka obranná. Jedná se o válku kdy se stát brání, ale nenapadá. Ale i v takových situacích se, podle církve, musí zvážit podmínky, které ospravedlňují obranu vojenskou mocí. Pro kladné posouzení je třeba:

- aby škoda způsobená národu útočником byla trvalá, těžká a jistá
- aby se všechny jiné prostředky, jak tomu zabránit, ukázaly jako neproveditelné nebo neúčinné
- aby byly vyhlídky na úspěch obranné války odůvodněné
- aby použití zbraní nevyvolalo mnohem těžší zla a zmatky než zlo, které je třeba odstranit⁴²

3.6.3 Trest smrti

Zachovat pořádek a bezpečnost v systému společnosti vyžaduje, aby byl útočník zneškodněn. Z tohoto důvodu učení církve uznalo, že je odůvodněné právo a povinnost právoplatné veřejné moci ukládat tresty přiměřené závažnosti zločinu, aniž by vylučovala, v případech krajní závažnosti, trest smrti.⁴³

---

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž, s.564.

⁴² Tamtéž

⁴³ Tamtéž, s. 555.

3.7 Krádež

Církev učí, že nabývání majetku je oprávněné, aby se zajistila svoboda a důstojnost osob, aby každý mohl uspokojit své základní potřeby a potřeby těch, za které nese odpovědnost. Podle římskokatolické církve tedy sedmé přikázání zakazuje brát nebo si neprávem ponechávat majetek bližního a jakýmkoliv způsobem působit škody na jeho majetku.⁴⁴ Toto přikázání, jak uvádí Koláček, nařizuje respektovat majetek druhých uplatňováním mírnosti, spravedlnosti a vzájemné solidarity.⁴⁵ Proto je pro církev krádež nepřípustná.

3.8 Lež

Osmé přikázání zakazuje překrucovat pravdu ve vztazích k druhým.⁴⁶ Tato norma vychází z povolání členů církve a sice, že každý křesťan má být svědkem svého Boha, který je pravda a chce pravdu. Jakákoliv lež, by tedy vyjadřovala odmítnutí poctivosti vůči Bohu. Podle Koláčka je každá osoba povolána k upřímnosti a opravdovosti v jednání a v řeči. Toto přikázání vyžaduje respektování pravdy při předávání informací a sdělení.⁴⁷

---

⁴⁴ Tamtéž, s. 583.

⁴⁵ J. Koláček, *Kompendium katechismu katolické církve*, 2006, s. 137.

⁴⁶ *Katechismus katolické církve*, 1995, s. 597.

⁴⁷ J. Koláček, *Kompendium katechismu katolické církve*, 2006, s. 141.

4 ČESKOBATRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ

Je to první sjednocená církev ve Střední Evropě. Podle sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 se k této církvi přihlásilo 117 212 lidí.⁴⁸ Vznikla v roce 1918 spojením luterského a kalvínského evangelického směru. Pro evangelickou církev je charakteristické, jak značnou šíří názorů a pohledů připouští.⁴⁹ To nejdůležitější na působení Českobratrské církve evangelické však vyplývá už z jejího názvu - je to snaha o tlumočení evangelia, radostného biblického poselství.⁵⁰

4.1 Organizace

Církev je organizována do tzv. sborů, které tvoří věřící členové v určitém místě. Tento sbor je základní jednotkou církve. Sbor spravuje volené staršovstvo. Jeho volební období trvá 6 let. V čele staršovstva stojí farář a kurátor, což je laický sborový představitel. O chodu sboru jedná a rozhoduje jednou ročně sborové shromáždění. Společenství sborů nacházející se v jednom územním obvodu se spojuje do tzv. seniorátu, ke společné církevní činnosti a správě. V čele seniorátu stojí zvolený seniorátní výbor (dva faráři, dva laici s náhradníky). V rámci seniorátu se zástupci sborů scházejí na konventech, aby rozhodovali o seniorátu a především, aby volili seniorátní výbor, rovněž na šestileté funkční období. Českobratrská církev evangelická má 14 seniorátů. O všech sborech rozhoduje synod volený na čtyřleté funkční období. Řádně se schází na zasedáních, která se konají každý rok v květnu. V době mezi zasedáními synodu pracuje jeho předsednictvo a komise. Povšechný sbor spravuje synodní rada.⁵¹ Synodní radu tvoří tři faráři a tři laici, z nichž nejvyšším představitelem církve jsou spolu synodní senior a synodní kurátor. Jejich funkční období je šestileté. Českobratrská církev evangelická neuplatňuje hierarchické rozčlenění. Každý člen těchto

---

⁴⁸ Sčítání lidu, domů a bytů 2001 [online]. 13. 12. 2005, [cit. 2009-05-05].

⁴⁹ J. Gruber, *Pojď a přesevěď se : Co může evangelická církev nabídnout těm, kteří ji znají i neznají*, 2007, s. 57.

⁵⁰ SRCCE [online]. 2005, 15. 9. 2005 [cit. 2009-05-05].

⁵¹ J. Nohavica, *Evangelický katechismus pro dospělé*, 2007, s. 97.

strukturálních jednotek je do svých funkcí volen. Díky tomu je organizace církve demokratická.

4.2 Vyučování nauk

O práci na celo-církevní úrovni se stará oddělení výchovy a vzdělávání. To se stará o děti, mládež i dospělé.

Ve většině sborů se konají „nedělní školy“ pro děti, částečně současně s bohoslužbami, na některých místech ve zvláštní čas. Některé sbory mají s určitou pravidelností tzv. „rodinné neděle“, kdy se děti bohoslužeb aktivně účastní a kázání je podáno formou dětem srozumitelnou. Na mnoha místech se také vyučuje náboženství nebo se konají tzv. biblické hodiny pro děti. Ve sborech chystají pro děti víkendové a prázdninové pobyty v přírodě, kde se děti seznamují s křesťanskými hodnotami různými formami.⁵²

Těžištěm práce oddělení výchovy a vzdělávání v oblasti mládeže je v organizování kursů pro mládež. Setkávání mládeže na všech úrovních má v Českobratrské církvi evangelické dlouhou tradici. Na kursech jsou vždy připraveny dvě přednáškové řady - první je vždy biblická - klasický výklad a rozbor některých biblických oddílů, následné diskuse a práce ve skupinách. Druhá přednášková řada bývá z oblasti sociologie, psychologie, historie, výtvarného umění apod. Výklady a diskuse nejsou koncentrovány výhradně na církevní a biblickou tematiku, ale obzor je otevřen otázkám všedního dne, aktuální problémům života a otázce pro orientaci ve světě.⁵³

Oddělení výchovy a vzdělávání se také věnuje vzdělávání dospělých členů církve. Organizuje pro ně především týdenní biblické kurzy, které se zaměřují jednak na výklad vybraných biblických oddílů, jednak na některá aktuální témata (etická, společenská či kulturní).

---

⁵² SRCCE [online]. 2005 , 15. 9. 2005 [cit. 2009-05-05].

⁵³ Tamtéž

4.3 Desatero

Pro evangelickou církev je Desatero Božím darem nebo jakýmsi pozváním na cestu, o které se Bůh zaručil, že je dobrá. Podle Grubera žít podle Desatera je pro křesťany věc důvěry, nikoli povinnosti. Desatero je dar, v kterém poznáváme Boží dobrotu a lásku.⁵⁴ Podle církve se z Desatera učíme, jak lze svobodu, kterou jsme dostali od Boha uchovat a jak ji také nebrat druhým. Tímto učením také respektujeme Boha samotného. Gruber dále upozorňuje, že Desatero křesťan nenaplní tím, že ho pouze dodržuje, tj. neporuší Desaterem stanovené hranice. Ježíš nás, podle Grubera, učí chápat Desatero, jako cestu a cíl, k němuž máme směřovat.

Desatero podle Českobratrské církve evangelické zní následovně:

1. Nebudeš mít jiného boha mimo mne
2. Nezobrazíš si Boha zpodoběním něčeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit.
3. Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha.
4. Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý
5. Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.
6. Nezabiješ
7. Nesesmilníš
8. Nepokradeš
9. Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví

---

⁵⁴ J. Gruber, *Pojď a přesvědč se : Co může evangelická církev nabídnout těm, kteří ji znají i neznají*, 2007, s. 29.

10. Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu⁵⁵

4.4 Rodina

Českobratrská církev evangelická poukazuje na disciplínu rodinných vztahů, která je základem pro všechny ostatní vztahy.

4.4.1 Rodinné uspořádání

Jedná se o patriarchální uspořádání, kde jsou děti vnímány jako požehnání od Boha. Hlavním posláním rodičů je nejen o děti řádně pečovat, ale hlavně přivádět děti k Bohu, vychovávat je ve víře a v poslušnosti Božích přikázání. Proto žádá podle církve Boží přikázání, aby děti své rodiče ctily.

Páté přikázání napomíná podle církve nejen děti, ale i rodiče. Jestliže totiž nejsou svým dětem otci a matkami v pravdě a lásce, v hlubokém smyslu biblické zvěsti zastiňují a ztěžují svým deformovaným rodičovstvím dětem výhled k Otci nebeskému a jeho lásce.⁵⁶

Otec a matka v biblickém smyslu nejsou jen tělesní rodiče, ale přednostně ti, v nichž se dítě poprvé setkává s Božím slovem. Rodiče, podle Hellera, ale nemají být chápáni jako předmět náboženského vzývání, ale mají být respektováni, váženi a má se dbát na to co nesou

a předávají.⁵⁷ Církev se snaží stručně vystihnout hlavní smysl pátého přikázání slovy: „Kdo se postará o své stárnoucí rodiče, prožije klidné stáří a probudí tím podobnou lásku a úctu u svých dětí.“⁵⁸ Děti by tedy měly své rodiče přijímat s láskou a úctou i přesto, že poznávají, že jsou chybní, Smyslem tohoto přikázání je, podle evangelické církve,

---

⁵⁵ Český ekumenický překlad, 2005, Exodus 20:1-17

⁵⁶ J. Heller, *Hlubinné vrty*, 2008, s. 211.

⁵⁷ Tamtéž, s. 209.

⁵⁸ J. Gruber, *Pojď a přesvědč se : Co může evangelická církev nabídnout těm, kteří ji znají i neznají*, 2007, s. 30.

milovat naše nedokonalé bližní, protože Bůh miluje nás. Děti se tak učí víře a poslušnosti vůči Bohu, aby jednou mohli být dobrými rodiči, které budou mít jejich děti v úctě.

4.5 Manželství

Manželství je prostor pro společný život muže a ženy, který Bůh dává lidem.⁵⁹ Podle církve je manželství jedním z mnoha darů od Boha. Předpokladem pro vznik manželství je považován vztah lásky, důvěry a úcty. Tento vztah zároveň manželství upevňuje a podporuje.

4.5.1 Nevěra

Monogamní vztah muže a ženy institucionálně potvrzený a společností chráněný chápeme jako jedinou přijatelnou podobu manželství. Sedmé přikázání chrání jedinečnost láskyplného, důvěrného vztahu muže a ženy, chrání manželství. Nechce člověka připravit o radost z lidské sexuality, ale ukazuje, že její místo je v jednom pevném, láskyplném vztahu. Tělesná láska je dar pro celoživotní věrný vztah. Věrnost vztah chrání, umožňuje ho rozvíjet. Je dobrá, životodárná, tvůrčí, tvoří pravdivé vztahy a pokoj. Nevěrnost přináší život v přetvářce, nepokoji, narušuje a rozbíjí vztahy v manželství a rodině. Přikázání nedovoluje ničit vlastní vztah ani narušovat vztah druhých lidí, vstupovat do něho zvenku.⁶⁰

4.5.2 Rozvod

Manželství má být uzavíráno jako vztah na celý život. Bránit rozchodu manželů a rozvodu manželství s odkazem na jeho nerozlučitelnost je však z pohledu církve nelaskavé.⁶¹ Přínos křesťanského přístupu tam, kde došlo k úplnému rozpadu vzájemného vztahu manželů a jejich definitivnímu rozchodu právně vyjádřenému rozvodem, lze vidět ve zhodnocení možnosti usilovat o zachování (či obnovu) úcty „k tomu druhému“.⁶²

---

⁵⁹ SRCCE [online]. 2007, 3.7. 2007 [cit. 2009-05-05].

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Tamtéž

⁶² Tamtéž

4.6 Život

Podle evangelické církve jsme jako lidé odpovědni Bohu za život svůj i druhých, protože život každého člověka je Boží dar. V jakékoliv situaci je náš život i život ostatních, podle církve, pod Boží ochranou a nárokem. Bůh životu každého dává jedinečnou cenu, proto nemůžeme život ohrožovat nebo ničit. Posláním lidí, jak učí evangelická církev, je život chránit a rozmnožovat. Jak uvádí církev, nestačí však jen neublížovat, ale jde především o postoj, který křesťan k životu zaujímá. Počátky zabíjení jsou viděny už v samotném hněvu, nenávisti nebo ponižování.

4.6.1 Potrat

Podle učení církve nemůže křesťan odsuzovat ženu, která umělé přerušení těhotenství podstoupí, ale musí přihlížet i k situaci. Přesto nesmí být potrat přijímán jako běžná antikoncepční metoda, ve výjimečných případech je však možné potrat podstoupit (např. zdravotní ohrožení ženy).

4.6.2 Válka

Stejně jako u katolické církve se rozlišuje válka obranná, která se snaží životy chránit a útočná. Válka všeobecně je však považována za šířitelku pomsty, nenávisti a smrti. Celá válka vede k znehodnocení lidského života.

4.6.3 Trest smrti

Křesťan by se měl vždy, podle církve, zasazovat o ochranu života a k nápravě vinného člověka. Českobratrská církev se na trest smrti nedívá jako na trest, který má vést k nápravě, protože člověk odsouzený k trestu smrti nemá možnost nápravy. Podle církve, je trest smrti v rukou Boha.

4.7 Krádež

Osmé přikázání „Nebudeš krást“ nestačí podle církve jen dodržovat. Proti osmému přikázání se provinuje každý, kdo odpírá pomoc potřebnému. Toto přikázání chrání lidské

vztahy tím, že přikazuje respektovat vlastnictví druhých. Podle Nohavici lze říci, že krádež ničí lidské vztahy, zbavuje důvěry a otevřenosti a odsuzuje člověka do samoty.⁶³ Církev také poukazuje na to, že kdo nekrade, poznává, že Bůh mu poskytuje dostatek jiných možností. Cílem tohoto přikázání je opět láska, která neokrádá, ale naopak se umí rozdělit a dokonce i obětovat pro druhé. Podle tohoto přikázání by mělo být jasně srozumitelné, že Bůh chrání jakýkoliv majetek druhých a vyžaduje, abychom svých věcí nabyli poctivou prací. Lze tedy říci, že Bůh chtěl tímto přikázáním zabránit tomu, aby jeden žil na úkor druhého.

4.8 Lež

Podle devátého přikázání Bůh chrání čest a dobrou pověst každého člověka. Cílem je opět láska k druhému. Pravdivost má být vedena s ohledem na prospěch druhého. Podle Hellera toto přikázání by mělo volat k odpovědnosti mluvit pravdu a žít pravdivý život.⁶⁴

Deváté přikázání týkající se lži lze uplatňovat také způsobem, který říká, že kdo mluví o svých bližních s láskou, najde u nich důvěru a přátelství.⁶⁵ Protože Bůh je Stvořitelem všech lidí, je otec nás všech, je nutné pojem bližní použít na všechny lidi na světě. Nejedná se tedy jen o nějakou skupinu nám blízkých lidí.

---

⁶³ J. Nohavica, *Evangelický katechismus pro dospělé*, 2007, s. 60.

⁶⁴ J. Heller, *Hlubinné vrty*, 2008, s. 220.

⁶⁵ J. Gruber, *Pojď a přesevěď se : Co může evangelická církev nabídnout těm, kteří ji znají i neznají*, 2007, s. 30.

5 NÁBOŽENSKÁ ORGANIZACE SVĚDKOVÉ JEHOVOVI

Celosvětová křesťanská společnost lidí, kteří aktivně vydávají svědectví o Jehovovi Bohu a jeho předsevzetích, jež se týkají lidstva. Svou víru zakládají výhradně na Bibli.⁶⁶ Podle sčítání lidu z roku 2001 se k Náboženské společnosti svědků Jehovových přihlásilo 23 162 lidí.⁶⁷

Svědkové Jehovovi věří, že celá Bible je inspirované Boží slovo; nadržují se nějakého vyznání založeného na lidské tradici, ale drží se Bible jako normy pro všechno, čemu věří. Uctívají Boha Jehovu jako jediného pravého Boha a otevřeně mluví s jinými o něm a o jeho předsevzetích s lidstvem, když navštěvují domácnosti a zastavují lidi na ulici. Věří, že Boží království je jediná naděje pro lidstvo, že je to jediná skutečná vláda, že brzy odstraní přítomnou lidskou vládu a vytvoří nový systém, v němž bude panovat spravedlnost. Z tohoto důvodu si zachovávají neutrální postoj ke všem politickým vládám světa.⁶⁸

5.1 Organizace

Základní organizační jednotka se nazývá „křesťanský sbor“. Tento sbor se dělí ještě na několik skupin tzv. skupiny studia knihy, které mají svého dozorce. Tito dozorci mají za úkol dohlížet na duchovní život členů sboru. Dozorci pak tvoří skupinu tzv. „sborových starších“. Ti jsou zodpovědní za křesťanský sbor. Dohlíží na „duchovní čistotu“ sboru, starají se o to, aby byla poskytnuta pomoc nemocným, nebo starým členům sboru a to i v mimo sborové činnosti, dohlíží na kazatelské dílo Svědků Jehovových a vedou o Svědcích a činnostech sboru záznamy. Skupina křesťanských sborů má svého krajského dozorce, který vždy v půlročních intervalech sbory navštěvuje. Při této návštěvě se kontrolují záznamy sboru, řeší problémy, které vyvstaly a stanovují se cíle do budoucna. Skupina krajů má zase oblastního dozorce. V zemi působí zemský výbor nebo výbor odbočky, tzv. „Betel“, který se většinou nachází v hlavním městě země. Betel shromažďuje

---

⁶⁶ *Rozmluvy z písem*, 1993, s. 324.

⁶⁷ *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. 13. 12. 2005, [cit. 2009-05-05].

⁶⁸ *Rozmluvy z písem*, 1993, s. 325.

objednávky a požadavky na literaturu, kterou Svědkové Jehovovi tisknou, řídí kazatelskou činnost v zemi a shromažďuje všechny informace o činnosti ze sborů, které dále odesílá na celosvětové ústředí Svědků Jehovových v USA v New Yorku. Odtud je celá činnost Svědků Jehovových řízena. Jsou zde vydávány a překládány nové publikace, které se pak tisknou v tiskárnách po celém světě, které Svědkům Jehovovým patří. Celá tato činnost je financována na základě dobrovolných darů členů organizace a zájemců, kteří se Svědky studují Bibli.

5.2 Vyučování nauk

Svědkové Jehovovi své učení předkládají na pravidelných týdenních shromážděních. Tyto programy probíhají dvakrát týdně v tzv. Sálu království. Průběh a obsah je předem pevně stanoven společností Svědků Jehovových. Každé shromáždění začíná a končí písní a modlitbou a trvá 1 hodinu a 45 minut. Od vedoucí těchto programů se očekává, že budou čas shromáždění dodržovat co nejpřesněji.

5.2.1 Sborové studium Bible

Tomuto shromáždění je vymezeno 25 minut z času celkového. Formou otázek a odpovědí je rozebírána úsek z knihy, kterou vydala společnost Svědků Jehovových, a která slouží k tomu, aby členové sboru poznávali více do hloubky Bibli, která je pro učení Svědků základem.

5.2.2 Teokratická škola

Teokratická škola slouží ke vzdělávání členů sboru a trvá 30 minut. Vyučuje své členy, vyučuje schopnosti působivě sdělovat myšlenky. Schopnosti, na které se škola především zaměřuje, jsou: naslouchání a pamatování si, osobní čtení, studium, provádění výzkumu, analyzování a sestavování látky, vedení rozhovoru, odpovídání na otázky a psaní poznámek. K dosažení těchto schopností slouží i učebnice, která ve své druhé půli obsahuje studie a praktické úkoly. Tyto studie pomáhají členům školy zdokonalit se v řečnických dovednostech. Rozebírají například jak zřetelně artikulovat, jak používat vhodné přestávky v proslovu, jak vyslovovat, jak správně využít modulaci v rozhovoru atd.

5.2.3 Služební shromáždění

Služební shromáždění obvykle začíná oznámením. V tomto oznámení jsou předneseny věci týkající se potřeb sboru, změn ve shromážděních aj. Toto shromáždění je určeno k tomu, aby se Svědkové učili, jak vykonávat kázání dům od domu, které považují za svou hlavní činnost. Tento program má trvat 35 minut.

5.2.4 Veřejné shromáždění

Jde o přednášku jednoho z vedoucích sboru na vybrané téma. Obsah přednášek je v jednoduchých bodech stanoven společností Svědků Jehovových. Tyto body pak řečník rozvíjí takovým způsobem, aby byly srozumitelné i pro ty, kteří nejsou členy organizace. Přednáška je věnována 30 minut.

5.2.5 Studium Strážné věže

Studium trvá 1 hodinu a je vedeno obdobným způsobem jako sborové studium Bible. Studuje se studijní číslo Strážné věže, které vychází každý měsíc. V tomto studijním čísle jsou rozebrány biblická témata hlouběji než v běžném čísle Strážné věže.

Účastníci všech těchto programů (výjimkou je veřejné shromáždění) jsou vybízeni, aby na studia chodili vždy co nejlépe připravení a aktivně se svými komentáři na programu podíleli. Účelem všech těchto shromáždění je podněcovat členy Náboženské organizace Svědků Jehovových, aby plnili Boží vůli, která je podle nich jasně patrná ze studia Bible. Cílem tedy je uplatnění dosažených znalostí z Bible v osobním životě člena sboru.

Kromě těchto týdenních shromáždění jsou třikrát do roka pořádány tzv. sjezdy. Jde o celodenní vyučování. Programem sjezdů jsou proslovy a zkušenosti členů organizace, které mají ostatní Svědky ujistovat o důležitosti jejich kazatelského díla a povzbudit je ve vytrvalosti.

5.3 Desatero

Desatero přikázání patřilo k zákoníku, který byl dán Bohem. Zásady, které jsou v nich vyjádřeny, jsou nadčasové. Desatero neboli šest slov bylo předáno podle Svědků Bohem, a proto tvoří dokonalý zákoník.⁶⁹ Svědkové ale věří, že Ježíšovou mučednickou smrtí byli zproštěni tohoto zákona a nyní jsou pod zákonem vůči Kristu. Tento Kristův zákon učí, že Mesiáš (tedy Ježíš Kristus) již přišel, svým dokonalým životem zaplatil výkupné za nedokonalý lidský život a otevřel lidem cestu k tomu, aby byli osvobozeni od útlaku hříchu a smrti! Májí-li z toho mít lidé užitek, musí v tuto oběť projevovat víru. Projevovat víru znamená žít podle Kristova zákona. K tomu patří poslouchání všech Kristových příkazů..⁷⁰ Nicméně je pro Svědky velmi důležité, aby křesťané studovali Desatero, protože je v něm ukázán Boží náhled na věci.

Desatero podle Svědků Jehovových má tuto podobu:

1. Nebudeš mít žádné jiné bohy proti mému obličejí
2. Neuděláš vyřezávanou sochu ani podobu něčeho, co je v nebesích, na zemi nebo ve vodách pod zemí, ani se jim nebudeš klanět ani jim nebudeš sloužit
3. Nepoužiješ jméno Jehovy, svého Boha, nehodným způsobem
4. Budeš pamatovat na sabatní den, abys jej považoval za posvátný, máš prokazovat službu a budeš konat všechnu svou práci šest dnů. Ale sedmý den je sabat Jehovovi, tvému Bohu. Nebudeš konat žádnou práci, ty ani tvůj syn ani tvá dcera, tvůj otrok ani tvá otrokyně ani tvé domácí zvíře ani tvůj cizí usedlík, který je uvnitř tvých bran
5. Cti svého otce a svou matku, aby se tvé dny prokázaly [jako] dlouhé na zemské půdě, kterou ti dává Jehova, tvůj Bůh
6. Nezavraždíš
7. Nezcizoložíš

---

⁶⁹ *Insight On The Scriptures*, 1998, 1. sv., s. 359.

⁷⁰ Požehnání nebo zlořečení : Je možné si vybrat?, Strážná věž hlásající Jehovovo Království, s. 15.

8. Nebudeš krást
9. Nebudeš falešně svědčit jako svědek proti svému bližnímu
10. Nebudeš toužit po domu svého bližního. Nebudeš toužit po manželce svého bližního ani po jeho otrokovi ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu ani po ničem, co patří tvému bližnímu⁷¹

5.4 Rodina

Svědkové Jehovovi považují Boha, stvořitele lidstva, za původce rodinné jednotky. Vznikla v Edenu, když Bůh stvořil první partnerskou dvojici Adama a Evu. Rodina hraje ve společenství Svědků Jehovových důležitou roli. Je považována za základní jednotku křesťanského společenství. V pravidlech rodinného uspořádání vycházejí z Bible, kde je věnováno hodně prostoru pokynům, týkajících se vztahů v rodině.

5.4.1 Rodinné uspořádání

Rodinná struktura má být podle Svědků Jehovových patriarchální. Úloha rodičů je Biblí jasně určená. Děti jsou v rodině považovány za přínos a požehnání.

5.4.2 Úloha rodičů

Úkolem rodičů je vychovat děti tak, aby se z nich stali vyrovnaní dospělí lidé. Tuto odpovědnost musí brát rodiče vážně. Ve výchově mají oba rodiče uplatňovat autoritu a to takovým způsobem, aby se vyvarovali toho, že by děti „dráždili“, neboli provokovali ke zlobě. Jak Svědkové Jehovovi píší, mají být děti vychovávány v kázni a v Božím myšlenkovém usměrňování. Má se jim dostávat křesťanské kázně a výuky a to vše ve spojení s láskou.⁷²

---

⁷¹ *Svaté Písmo : Překlad nového světa*, 2002, 2. Mojžišova 20:1-17

⁷² Líbit se Jehovovi jako rodina, *Strážná věž hlásající Jehovovo Království*, 1982, s. 24.

5.4.3 Úloha dětí

Jak už jsem poukázala, jde v rodině, podle Svědků Jehovových, především o spolupráci a vhodné uplatňování autority. V takové rodině mají svou odpovědnost i děti. Děti podle Bible dostaly příkaz, aby poslouchaly své rodiče. Když dával Bůh Izraeli Deset přikázání, podle Svědků Jehovových přitom věnoval pozornost i dětem – a to bez ohledu na věk. Páté přikázání říká: „Cti svého otce a svou matku.“ Svědkové Jehovovi se na rodiče dívají jako na Boží zástupce, a proto ten, kdo dodržoval páté přikázání, ctil a poslouchal jak Stvořitele, tak i ty, kterým Bůh propůjčil autoritu. Děti, které se bouří proti tomuto uspořádání, jež ustanovil Bůh, se tedy bouří proti samotnému Bohu. Z toho vyplývá, že dítě, které se hlásí ke křesťanství je „povinně poslouchat tento příkaz a ctít svého otce a svou matku“.⁷³

Jak vzdává dítě čest nebo úctu svým rodičům a projevuje jim vážnost? Takové dítě musí v první řadě milovat své rodiče a oceňovat jejich úsilí, které vynakládají na jeho péči a výchovu. Děti se musí učit vážit si úsudku a rozhodnutí svých rodičů. Úcta k rodičům jde ruku v ruce s uznáním jejich autority, tedy „práva rodičů stanovit určité meze a rozhodovat, co jejich děti smějí a nesmějí dělat.“⁷⁴

5.5 Manželství

Manželství podle Svědků Jehovových je chápáno jako svazek muže (manžela) a ženy (manželky), a to podle měřítek, která stanovil Bůh. Uzavřením manželství vzniká rodinná jednotka, rodinný kruh. Základním účelem manželství bylo to, že se měla rozmnožit lidská rodina. Uzavřením manželství mělo vzniknout trvalé pouto jednoty mezi mužem a ženou a tito dva lidé si měli navzájem pomáhat.

5.5.1 Role partnerů v manželství

Muži je v rodině určeno postavení hlavy rodiny, manželka má být svému manželovi podřízena a má vést domácnost pod jeho celkovým dohledem. Toto uspořádání vychází podle Svědků přímo od Boha – protože Bůh je všemohoucí a stvořitel, má právo říci,

---

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Tamtéž

jak má být na zemi, tedy i v rodině, uplatňována autorita. Bůh určil, že autorita bude směřovat od muže k ženě a to tím, když v Bibli říká „Chci však, abyste věděli, že hlavou každého muže je KRISTUS; hlavou ženy je zase muž; hlavou Krista je zase Bůh.“⁷⁵ Tato autorita nemá být uplatňována diktátorsky. Manželé jsou nabádáni, aby svou úlohu hlavy rodiny vykonávali s láskou, jak vyplývá z jiného místa v Bibli, kde je napsáno „Tak mají manželé milovat své manželky jako svá těla. Kdo miluje svou manželku, miluje sebe, neboť nikdo nikdy neměl v nenávisti své tělo, ale živí je a něžně je chová.“⁷⁶

Žena byla stvořena jako doplněk muže, ale ne jako nějaké podřadné stvoření. Žena tedy byla stvořena proto, aby byla podporou, pomocnicí svého manžela. Se ženou jako s mužovým doplňkem se má zacházet důstojně a s láskou, aby ona mohla mít hlubokou úctu ke svému manželovi a ochotně se mu podřizovala.

Podle nauky Svědků Jehovových mají manželé spolupracovat, zplodit potomstvo a předat mu slovem i příkladem to, co se líbí Bohu. V takovém případě, má dostat rodinné upořádání Boží uspořádání.

5.5.2 Nevěra

Podle Svědků Jehovových, když dával Bůh Izraeli Deset přikázání, věnoval přitom pozornost neporušenosti rodinného uspořádání. To je patrné ze sedmého přikázání Desatera, které znělo: „Nezcižolíš.“ Toto přikázání zakazovalo člověku v manželství jakýkoli pohlavní styk s jinou osobou mimo manželství. Všechny děti se měly narodit v rámci manželství. Tím sloužilo toto sedmé přikázání k ochraně rodinného uspořádání, kdežto desáté přikázání („Nebudeš toužit po domu svého bližního. Nebudeš toužit po manželce svého bližního ani po jeho otrokovi ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu ani po ničem, co patří tvému bližnímu“)⁷⁷, které zakazovalo nesprávné touhy, chránilo jak neporušený stav vlastní rodiny jednoho člověka, tak i dům a rodinu kohokoli jiného. Tímto přikázáním bylo chráněno všechno, co běžně patřilo k rodinnému

---

⁷⁵ *Svaté Písmo : Překlad nového světa*, 2002, 1. Korintánům 11:13.

⁷⁶ Tamtéž, Efezanům 5:28, 29.

⁷⁷ Tamtéž, 2. Mojžíšova 20:17

životu — dům, manželka, služebnictvo, zvířata i ostatní majetek. Mimo to, bylo desáté přikázání jedinečné v tom, že zakazovalo chtivost, tedy nesprávnou touhu po tom, co patří bližnímu, mimo jiné i touhu po jeho manželce.⁷⁸ Takový zákon nebyl žádným lidským zákonodárcem nikdy vydán, protože dodržování tohoto zákona není možné z lidského hlediska vynutit. Bůh však tímto desátým přikázáním dosáhl toho, že každý jednotlivec skládal účty přímo jemu, tomu, kdo vidí a zná všechny skryté myšlenky lidského srdce.⁷⁹

Podle nauky Svědků problém nevěry nespočívá jen v samotném jednání, ale tkví v tom, co takovému chování předchází. Odsuzují i vytváření tzv. romantických vztahů, i když k samotnému pohlavnímu styku nedošlo. Svědkové uplatňují slova Ježíše Krista, který říká, že „každý, kdo se stále dívá na nějakou ženu tak, že k ní má vášeň, již s ní ve svém srdci zcizoložil, a odsuzují takové jednání – tedy samotný sklon k cizoložství.⁸⁰

5.5.3 Rozvod

Bible když Bůh spojil Adama a Evu v manželství, neudělal žádné opatření pro možnost rozvodu. Později ale Ježíš řekl „každý, kdo se rozvádí se svou manželkou, kromě z důvodu smilstva, činí ji předmětem cizoložství, a každý, kdo se žení s rozvedenou ženou, cizoloží.“⁸¹ Pro Svědky je tedy jediným důvodem k rozvodu nevěra jeho partnera. Proto pokud je někdo rozveden jiného důvodu, není volný pro nový sňatek. Pokud se stane, že se Svědek, který není volný pro nový manželský svazek i přesto ožení, je ze společenství Svědků Jehovových vyloučen a ostatní členové sboru se s ním nesmí přátelsky stýkat.

Takové opatření platí pro všechny, kdo se dopustili činu, který je pro svědky Jehovovy nepřijatelný.

5.6 Život

Podle Svědků je život darem od Boha, který je zdrojem života, a tak by se s ním mělo také zacházet. Proto je pro členy organizace Svědků Jehovových vyloučeno riskovat jakýmkoliv

---

⁷⁸ *Insight On The Scriptures*, 1998, 1. sv., s. 359.

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ *Svaté Písmo : Překlad nového světa*, 2002, Matouš 5:28.

⁸¹ Tamtéž, Matouš 5:31, 32.

způsobem svůj život i život ostatních. Z tohoto důvodu se vyhýbají kouření, drogám a nemístnému pití alkoholu.

5.6.1 Potrat

Na dítě se dívají Svědkové Jehovovy jako na požehnání od Boha. Úmyslné vyvolání potratu je pro ně stejně závažné, jako někoho zabít. Vycházejí přitom z šestého přikázání, „Nezabiješ“, a z jiných záznamů v Bibli, ze kterých je podle nich patrné, že pro Boha je i život nenarozeného dítěte posvátný. („A v případě, že by spolu zápasili muži a skutečně ublížili těhotné ženě a její děti opravdu vyjdou, ale nepříhoda se žádná smrtelná nehoda, zcela jistě mu má být uloženo odškodné podle toho, co na něj vloží majitel té ženy; a dá to prostřednictvím soudců. Ale kdyby se přihodila smrtelná nehoda, pak dáš duši za duši, oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu, spáleninu za spáleninu, zranění za zranění, ránu za ránu.“)⁸²

A co když lékař těhotné ženě oznámí, že pokračování těhotenství může ohrozit její život? V literatuře Svědků Jehovových se píše: „Dnes je možné téměř každé pacientce zajistit, aby těhotenství přežila, pokud netrpí smrtelnou nemocí, jako je rakovina nebo leukémie. U takových žen je ale nepravděpodobné, že by potrat vedl k prodloužení, ale ne k záchraně života. Většina žen může přežít těhotenství i přes vážné zdravotní problémy, a tak jen velmi málo potratů je třeba provádět pro ochranu zdraví matky.“⁸³ Pokud ovšem k takové situaci dojde a manželský pár musí volit mezi životem matky a životem dítěte, je rozhodnutí na nich a jejich svědomí. V takovém případě by nemělo být jejich rozhodnutí ostatními členy organizace nijak zpochybňováno.

5.6.2 Válka

Postoj Svědků je založen výhradně na náboženských důvodech. Proto zaujímají k válkám jasné stanovisko. Tím, že nevstupují do válek dodržují šesté přikázání („Nezabiješ“) a zachovávají svou přísnou neutralitu k jakékoliv vládě. Podle Svědků by totiž měl být každý křesťan výlučně oddán jen Boží vládě a Bohu. V učení Svědků Jehovových se také

---

⁸² Tamtéž, 2. Mojžíšova 21:22-25.

⁸³ Tragická daň za potraty, *Probud'te se!*, 1993, s. 7.

setkáváme s přikázáním, které nabádá k lásce ke všem lidem, tedy i k těm, kteří žijí v jiné zemi. Tuto lásku Ježíš Kristus, podle Svědků dál rozvíjí, když v Bibli říká „Milujte dál své nepřátele, činite dobro těm, kdo vás nenávidí“.⁸⁴

5.6.3 Trest smrti

Svědkové Jehovovi se na otázku trestu smrti dívají jako na otázku sociální a politickou. Uznávají, že Bůh v minulosti dal lidem zákon, který trest smrti povoloval a že tedy existují zločiny, které si trest smrti zasluhují. Vládu vidí, jako autoritu, která je do svého postavení dočasně dosazena Bohem. Podle Svědků vlády působí jako Boží „služebníci“ neboli zástupci v tom, že zajišťují určitou míru pořádku a stability a poskytují nezbytné veřejné služby.⁸⁵ Proto uznávají právo vlád vynášet rozsudek smrti. Dnes ovšem, jak učí Svědkové, na zemi neexistuje žádná vláda, která by skutečně reprezentovala božskou spravedlnost.⁸⁶ Pro Svědky je však božská vláda nadřazena té lidské a proto se k politickým otázkám staví neutrálně. Neproklamují podporu trestu smrti, ale ani se nezasazují o jeho zrušení.

5.7 Krádež

Osmé přikázání, „Nebudeš krást“, se vztahuje na neoprávněné odnětí toho, co patří někomu jinému.⁸⁷ Ti, kdo se stanou členy Náboženské organizace Svědkové Jehovovi, se podle tohoto přikázání nesmějí provinit krádeží. Podle Svědků člověk, který krade z hladu, možná nejedná tak trestuhodně jako člověk, který krade proto, že je chamtivý, a proto, že má zlé srdce, ale přesto nemá zlodějství mezi křesťany místo.⁸⁸ Každý člen organizace má uplatňovat ve svém životě příkaz: „Budeš milovat svého bližního jako sám sebe.“⁸⁹ Tento příkaz mu nedovoluje vědomě odcizit majetek, na který nemá právo.

---

⁸⁴ *Svaté Písmo : Překlad nového světa*, 2002, Lukáš 6:27.

⁸⁵ *Co říká Bible? : Měli by křesťané souhlasit s trestem smrti?*, *Probud'te se!*, 1996, s. 22.

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ *Insight On The Scriptures*, 1998, 2. sv., s. 1187.

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ *Svaté Písmo : Překlad nového světa*, 2002, Matouš 22:39.

5.8 Lež

Svědkové Jehovovi uvádějí, že lhát většinou znamená říkat něco nepravdivého někomu, kdo má právo vědět pravdu, a to s tím záměrem, že ten člověk či jiná osoba mají být oklamáni nebo poškozeni. Lež nemusí být vždy vyjádřena slovy. Může být vyjádřena jednáním, což znamená, že osoba žije ve lži.⁹⁰ Svědkové Jehovovi uctívají Boha, který je Bohem pravdy, naproti tomu otcem lži je pro ně Dábel. Z tohoto důvodu odmítají jakékoli lhaní za jakýmkoli účelem.

---

⁹⁰ *Insight On The Scriptures*, 1998, 1. sv., s. 1103.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 SPECIFIKACE VÝZKUMU

Pro praktickou část je zvolen výzkum kvalitativní. Kvalitativní výzkum je zvolen proto, že data, která se snaží práce získat jsou klasickými kvantitativními metodami neměřitelné a také proto, že cílem práce není dosáhnout obecného poznatku, který byl převeden na celkovou společnost, ale získat co nejpodrobnější a nejkvalitnější informace o skupině respondentů. Proto jsou v práci použity tyto metody sběru dat: dotazník, polostrukturovaný rozhovor a Kohlbergovo dilema.

6.1 Výzkumný problém

Jak už bylo nastíněno výše výzkumným problémem je zjistit jaké jsou rozdíly ve vlivu náboženství na utváření morálních zásad.

6.2 Výzkumný soubor

Respondenti jsou rozděleni do dvou základních skupin:

1. Věřící
2. Ateisté

Skupina věřících byla získána skrze metodu záměrným výběrem institucí. Jedinou podmínkou, která byla náboženským institucím kladena, byla aktivní účast věřících na životě církve/ náboženské organizace a plnoletost

Byly vybrány tyto instituce:

1. Římskokatolická církev
2. Českobratrská církev evangelická
3. Náboženská společnost svědkové Jehovovi

Náboženské instituce byly vybrány na základě sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001, které ukazuje, že nejpočetnějšími náboženskými organizacemi ve Zlínském kraji jsou

1. Římskokatolická církev
2. Československá husitská církev
3. Českobratrská církev evangelická

4. Náboženská společnost svědkové Jehovovi

Československá církev byla z výzkumu vyřazena kvůli špatné spolupráci s touto institucí.

Skupina ateistů byla do výzkumu zařazena, kvůli zjištění, zda morální zásady věřících se od morálních zásad ateistů liší ve větší měřítku. Tato skupina byla získána metodou prostého náhodného výběru.

6.3 Výzkumné metody

Charakterem kvalitativního výzkumu je triangulace, která je zajištěna více metodami zkoumání.

Metody sběru dat: dotazník, polostrukturovaný rozhovor, Kohlbergovo dilema

Zdroje využívané pro výzkum: údaje získané dotazníky, rozhovorem a Kohlbergovo dilema, materiály získané od náboženských institucí, odborná literatura.

Jako základ pro vytvoření dotazníku je použito Desatero. Z Desatera jsou vybrána ty přikázání, o kterých můžeme získat informace i od ateistů. Jsou to přikázání, které se týkají rodiny, manželství, života, krádeže a lži. Cílem dotazníku bylo získat základní informace o náhledu respondentů na dodržování těchto přikázání. Přikázání ovšem nebyla v dotazníku odhalena, protože očekáváme, že náboženské nauky budou věřícím v žité, proto se jimi budou řídit v každé životní situaci. Jde tedy o získání skutečného postoje, názoru na danou oblast.

Rozhovor vycházel ze získaných dat skrze dotazník a jeho úkolem bylo doplnit informace v dotazníku.

Metoda zpracování dat: metoda vytváření trsů, metoda kódování

Metoda analýzy dat: metoda prostého výčtu

Při práci s literaturou byla použita metoda kompilačně – komparativní

6.4 Definování pojmů

Náboženství

Označuje vztah, jenž má člověk k Bohu a který se v historii konkretizoval v věroučných systémech a kultovních a obřadných úkonech, takže neexistuje náboženství samo o sobě, ale řada náboženství.⁹¹

Morálka

Morálka (z latiny, moralitas, charakter, správné chování) je soubor principů založených a hodnocených na základě posuzování dobra a zla, které řídí chování lidské společnosti, případně soubor takto vytvořených principů, jejichž dodržování většina společnosti vyžaduje.⁹²

Ateismus

Ateismus je v pravém slova smyslu přesvědčení či mínění, že neexistuje žádný bůh nebo bohové či nadpřirozená bytost obecně.⁹³ Z této definice, vychází i definice ateisty, jakou stoupence ateismu. Podle Peschkeho lze však za ateistu označit i toho, kdo se nehlásí k žádnému náboženskému směru, přesto věří, že existuje něco, lze označuje za Boha.⁹⁴

6.5 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit do jaké míry lze považovat vliv náboženství za zanedbatelný, zda se tento vliv ve svém výsledku odlišuje od výsledného vlivu společnosti.

---

⁹¹ *Náboženství* [online]. 2005 [cit. 2009-05-05].

⁹² *Morálka - Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2003, 16. 4. 2009 [cit. 2009-05-05].

⁹³ *Ateismus* [online]. 2003 [cit. 2009-05-05].

⁹⁴ Srov. K. H. Peschke, *Křesťanská etika*, 2004, s. 43.

7 REALIZACE VÝZKUMU A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Respondentům byl nejprve předán dotazník. Po vyplnění dotazníku bylo zjištěno, že respondenti ne vždy odpovídali na zadané otázky a nebo se vyjadřovali velmi stručně. Z tohoto důvodu byl využit rozhovor jako doplnění otázek z dotazníku.

7.1 Výsledky šetření dotazníku a rozhovoru

Z důvodu, který je nastíněn výše byly výsledky dotazníku a rozhovoru seskupeny do jedné ucelené formy.

7.1.1 Ateisté

Otázka č.1. Jaký má podle Vás v dnešní době význam rodina?

Respondent 1: ...velký... výchova dětí

Respondent 2: .....lidí, kteří si jsou nejbliže, podporují se, mohou se na sebe spolehnout

Respondent 3: ...velký,...dokáže být oporou,...zadarmo

Respondent 4: ...funkci výchovnou pro děti...pocit bezpečí, klidu a psychické pohody

Generalizace: Velký, má výchovnou funkci.

Otázka č.2. Vysvětlete co podle Vás znamená někoho ctít?

Respondent 1: ...považovat dotyčnou osobu

Respondent 2: ...obdiv... vážit si dané osoby

Respondent 3: ...být...loajální,..udržovat kladné vztahy... vážit si někoho

Respondent 4: ...dát najevo některým lidem, že si jich vážím

Generalizace: Vážit si někoho.

Otázka č.3. Proč je podle Vás důležitá úcta k rodičům?

Respondent 1: ...dali nám život a výchovu

Respondent 2: ...dali mi vše

Respondent 3: ...opětování jejich úcty ke mě

Respondent 4: ...není vždy oprávněně vyžadovaná

Generalizace: Dali nám vše.

Otázka č. 4. Jaký máte názor na potrat? Existuje podle Vás situace, kdy může být potrat

Respondent 1: ...záleží na osobě...ano

Respondent 2: ...nemělo by docházet...žena znásilněna

Respondent 3: ...měli by rozhodovat lidé, kteří jsou v této situaci,...o tom nepřemýšlet

Respondent 4: ...proti potratům nemám vůbec nic...svobodnou volbou každé ženy

Generalizace: Jde o svobodnou volbu těhotné ženy.

Otázka č. 5. S vědomím toho, že se ve válkách zabíjí, šel byste do války? A proč?

Respondent 1: ...ne, nemám důvod bojovat za někoho

Respondent 2: ...ne nešla

Respondent 3: ...nešel, nechci se zabít

Respondent 4: ...ohrožena naše republika, tak bych...šel. Obrana své země

Generalizace: Nešel.

Otázka č. 6. I když v České republice je trest smrti už minulostí, co si o něm myslíte?

Respondent 1: ...měl by být obnoven

Respondent 2: ...nesouhlasím s ním

Respondent 3: ...uvažoval jsem o trestu smrti ...psychopati, pro které není trest s tím žít

Respondent 4: ...je dle mého špatné řešení

Generalizace: Názory respondentů se zde dělí na polovinu – jedna s trestem smrti nesouhlasí a druhá by ho obnovila.

Otázka č. 7. Je pro Vás důležitý manželský svazek? A proč?

Respondent 1: ...ne, není podstatný

Respondent 2: ...ne, zkušenosti

Respondent 3: ...nemoderní,...pro mě důležitý...není

Respondent 4: ...důležité...vyvrcholení vztahu a rodiny

Generalizace: Není důležitý.

Otázka č. 8. Jak se díváte na věrnost v manželství? Je pro Vás důležitá?

Respondent 1: ...důvěra

Respondent 2: ...důležitá, ...vyjádření vztahu

Respondent 3: ...by se měli ctít,...důležitá je

Respondent 4: ...velmi důležitá...nevěra se stává jevem...společnost tolerantní

Generalizace: Důležitá, je vyjádřením vztahu.

Otázka č. 9. Za jakých okolností je podle Vás rozvod legitimní?

Respondent 1: ...přestanou si rozumět

Respondent 2: ...alkohol, citové odcizení

Respondent 3: ...když jsou obě strany dohodlé...jestliže je to nelepší řešení

Respondent 4: ...pokud si lidé nerozumí

Generalizace: Pokud si lidé nerozumí.

Otázka č. 10. V které situaci je podle Vás krádež přípustná?

Respondent 1: ...není přípustná

Respondent 2: ...v žádné situaci

Respondent 3: ...krást se nesmí, ale když mě někdo okrade, ukradnu si to zpátky

Respondent 4: ...záchrana zdraví a života

Generalizace: Krást se nesmí.

Otázka č. 11. Jak se díváte na koupi kradeného zboží?

Respondent 1: ...jako na krádež

Respondent 2: ...podpora nekalosti

Respondent 3: ...tím jsem si urovnal morální rozepři

Respondent 4: ...nekoupil

Generalizace: Jako na krádež.

Otázka č. 12. Co podle Vás znamená „být poctivý“?

Respondent 1: ...být férový

Respondent 2: ...všechny kladné vlastnosti

Respondent 3: ...být dobrý člověk a snažit se vždy jednat dle správných morálních zásad...s poctivostí nejdál dojdeš.

Respondent 4: ...ten, kterému věřím, vážím si ho a můžu se na něj spolehnout

Generalizace: Být dobrý člověk a snažit se vždy jednat dle správných morálních zásad.

Otázka č. 13. Co lze pod Vás považovat za lež?

Respondent 1: ...vše co není pravda

Respondent 2: ...nepravdivé informace

Respondent 3: ...to co není pravda

Respondent 4: ...úmyslná a vědomá lež, která někomu může ublížit

Generalizace: Nepravdivá informace.

Otázka č. 14. Myslíte si, že existuje situace, kdy je lež omluvitelná? Pokud ano, napište příklad?

Respondent 1: ...ano,...že by šlo o život

Respondent 2: ...ano částečně,...oddálení nepříjemné situace

Respondent 3: ...když pravdou ublížím víc než lží...dost relativní

Respondent 4: ...ano...milosrdná lež

Generalizace: Ano, milosrdná lež.

Otázka č. 15. Proč myslíte, že je dnes lhaní běžné?

Respondent 1: ...lidi jsou chamtiví, závistiví

Respondent 2: ...nemyslím si že by bylo běžné

Respondent 3: ...jednodušší a pohodlnější...pravdu, která může zkomplikovat život

Respondent 4: ...není běžné jen dnes...bude se lhát dál

Generalizace: Nemyslím, že by bylo běžné.

7.1.2 Římskokatolická církev

Otázka č.1. Jaký má podle Vás v dnešní době význam rodina?

Respondent 1: ...velmi důležitá...příprava na život...jestli si v dnešní době lidé uvědomují její důležitost a hloubku

Respondent 2: ...velký dar...člověk získává náhled na život

Respondent 3: ...základ státu...velmi vysoký význam.

Respondent 4: ...obrovský...stavební kámen lidské společnosti...zázemi pro růst a vývoj

Generalizace: Velmi důležitá, základ lidské společnosti.

Otázka č.2. Vysvětlete co podle Vás znamená někoho ctít?

Respondent 1: ...vážit si člověka...být milý, pozorný, mít k němu respekt

Respondent 2: ...vážit si člověka

Respondent 3: ...ctít osobnost a právo každého druhého člověka...chovat se tak, jak bych si přál, aby se on choval ke mně

Respondent 4: ...vážit si člověka...uznávat jeho hodnoty, projevy, chování, city

Generalizace: Vážit si člověka.

Otázka č.3. Proč je podle Vás důležitá úcta k rodičům?

Respondent 1: ...vychovali nás...patří k nám a my k nim

Respondent 2: ...dali nám život, výchovu, zázemi, radu, pomoc

Respondent 3: ...je to přikázání Desatera

Respondent 4: ...je to jedno s přikázání...uznávám jejich hodnoty, chování

Generalizace: Je to Boží přikázání, dali nám život a vychovali nás.

Otázka č. 4. Jaký máte názor na potrat? Existuje podle Vás situace, kdy může být potrat

Respondent 1: ...s potratem nesouhlasím...znásilnil...ohrožení života matky nebo plodu

Respondent 2: ...neměl by být...ze zdravotních a sociálních důvodů

Respondent 3: ...páté přikázání to zakazuje...když je ohrožen život matky

Respondent 4: ...potrat je legitimní jen v případě ohrožení života

Generalizace: Potrat je legitimní jen v ohrožení života.

Otázka č. 5. S vědomím toho, že se ve válkách zabíjí, šel byste do války? A proč?

Respondent 1: ...nešla...rozpory by se neměla řešit zabíjením

Respondent 2: ...ne...nesmyslné zabíjení

Respondent 3: ...do války nikdo nejde dobrovolně

Respondent 4: ...narukovat je mou povinností

Generalizace: Názory respondentů se zde dělí na polovinu – jedna by do války nešla, protože jde o nesmyslné zabíjení druhých a druhá v tom vidí povinnost uloženou vládou.

Otázka č. 6. I když v České republice je trest smrti už minulostí, co si o něm myslíte?

Respondent 1: ...nesouhlasím...volila bych doživotní trest

Respondent 2: ...ano, v případech život za život

Respondent 3: ...Ústava ČR je v souladu s pátým přikázáním Desatera...před Božím soudem nikdo neunikne

Respondent 4: ...krajní řešení vyhrocených situací

Generalizace: Názory respondentů se zde dělí na polovinu – jedna s trestem nesouhlasí a druhá by ho volila v určitých situacích.

Otázka č. 7. Je pro Vás důležitý manželský svazek? A proč?

Respondent 1: ...důležitý...spojení dvou lidí, kteří se milují před Bohem

Respondent 2: ...ano, je to soužití dvou lidí, kteří spolu chtějí žít

Respondent 3: ...pokud spolu dva lidé chtějí žít a vychovávat děti tak určitě v manželství...

Respondent 4: ...ano je...manželství je instituce založená Bohem...stvrzuje rozhodnutí a vůli dvou lidí

Generalizace: Ano, spojení dvou lidí, kteří spolu chtějí žít. Jde o Boží uspořádání.

Otázka č. 8. Jak se díváte na věrnost v manželství? Je pro Vás důležitá?

Respondent 1: ...velmi důležitá...respektovat a tolerovat...důvěřovat si...celý život...zvolili jsme si jednoho člověka

Respondent 2: ...ano

Respondent 3: ...co si manželé slíbili navzájem mají dodržet

Respondent 4: ...ano je

Generalizace: Velmi důležitá, je to slib který se má dodržet.

Otázka č. 9. Za jakých okolností je podle Vás rozvod legitimní?

Respondent 1: ...jen proto, že si nerozumí nevidím jako oprávněný důvod...týrání, bití, psychické/fyzické násilí, vážná forma závislosti, opakovaná nevěra

Respondent 2: ...nemohou si dále porozumět

Respondent 3: ...rozvod není povolen...záleží na charakteru manželů

Respondent 4: ...pokud jeden z manželů z vlastní vůle porušuje manželský slib...jen v krajních situacích

Generalizace: Jen v krajních situacích, týrání, závislost, nevěra.

Otázka č. 10. V které situaci je podle Vás krádež přípustná?

Respondent 1: ...neměla být přípustná

Respondent 2: ...neměla by být

Respondent 3: ...nepokradeš

Respondent 4: ...typická situace – krádež z hladu

Generalizace: Neměla by být.

Otázka č. 11. Jak se díváte na koupi kradeného zboží?

Respondent 1: ...nekoupila

Respondent 2: ...nekoupila bych je

Respondent 3: ...byl bych sám zloděj

Respondent 4: ...mám z jeho koupí velký problém

Generalizace: Nekoupil bych jej.

Otázka č. 12. Co podle Vás znamená „být poctivý“?

Respondent 1: ...jednat podle svého nejlepšího svědomí...brát ohledy na morální zásady a samozřejmě dodržovat zákon

Respondent 2: ...žít a utvářet hodnoty, které jsou v souladu se zákonem

Respondent 3: ...chovat se poctivě v chování i v myšlenkách...obstát sám před sebou

Respondent 4: ...žít dle svého svědomí...řídít se Božím Zákonem

Generalizace: Jednat podle svého svědomí. utvářet hodnoty, které jsou v souladu se zákonem.

Otázka č. 13. Co lze pod Vás považovat za lež?

Respondent 1: ...to, co druhému řekneme úmyslně jinak než to je...nejsme otevření a nepřiznáme, jaká je skutečnost

Respondent 2: ...neupřímnost

Respondent 3: ...to, co není pravda...vymýšlet si

Respondent 4: ...svobodně vyřčená lživá informace

Generalizace: Svobodně vyřčená lživá informace.

Otázka č. 14. Myslíte si, že existuje situace, kdy je lež omluvitelná? Pokud ano, napište příklad?

Respondent 1: ...ano,...kdybychom toho druhého pravdou velmi zarmoutili...milosrdná lež

Respondent 2: ...neomluvitelná

Respondent 3: ...ano...účelová lež

Respondent 4: ...ano

Generalizace: Ano, milosrdná lež.

Otázka č. 15. Proč myslíte, že je dnes lhaní běžné?

Respondent 1: ...ovlivněné dobou...neřekla bych, že se v poslední době více lže

Respondent 2: ...protože si lidé nevěří

Respondent 3: ...společnost je v morálním úpadku

Respondent 4: ...je to pohodlné...dává nám to pocit svobody...za lež se jde pohodlně schovat

Generalizace: Společnost je v morálním úpadku, je to pohodlné, lidé si nevěří.

7.1.3 Českobratrská církev evangelická

Otázka č.1. Jaký má podle Vás v dnešní době význam rodina?

Respondent 1: ...tmelí společnost...rodinu nelze ničím nahradit

Respondent 2: ...stejný jako v minulosti...zaručuje výchovu dítěte... pocit sounáležitosti

Respondent 3: ...velmi velký... budoucnost naší kultury... předává hodnoty

Respondent 4: ...ideální prostředí pro výchovu a zdravý vývoj dětí...pokles významu..
potřeba mít vedle sebe blízkého,jako oporu

Generalizace: Velký význam, budoucnost společnosti, zaručuje výchovu dětí.

Otázka č.2. Vysvětlete co podle Vás znamená někoho ctít?

Respondent 1: ...jde o obecný vztah, který se ne vždy dá vysvětlit

Respondent 2: ...respektovat ho... pomáhat mu... brát vážně jeho názory

Respondent 3: ...vážit si ho, respektovat, uznávat

Respondent 4: ...nasloucháme tomu, co říká, orientujeme se podle jeho jednání

Generalizace: Respektovat ho, uznávat jeho názory..

Otázka č.3. Proč je podle Vás důležitá úcta k rodičům?

Respondent 1: ...předali nám víru v Boha

Respondent 2: ...snaží se pečovat o děti... mají více životních zkušeností

Respondent 3: ...dali nám život... dali nám životní směr... chtěli pro nás to nejlepší

Respondent 4: ...vděčíme jim za naše narození... učíme se od nich...k dobrému řádu ve společnosti patří úcta ke stáří

Generalizace: Předali nám víru v Boha, dali nám život, pečovali o nás.

Otázka č. 4. Jaký máte názor na potrat? Existuje podle Vás situace, kdy může být potrat oprávněný?

Respondent 1: ...jde o situaci nebezpečí života rodičky...pro preventivní řešení když jde o nechtěné těhotenství

Respondent 2: ...situace existuje

Respondent 3: ...spíše nepovolovat... situace existuje

Respondent 4: ...situace existují... nejsem oprávněn definovat pro potraty pravidla

Generalizace: Je to rozhodnutí ženy.

Otázka č. 5. S vědomím toho, že se ve válkách zabíjí, šel byste do války? A proč?

Respondent 1: ...nešel bych...jde o zabíjení lidí

Respondent 2: ...nešla bych

Respondent 3: ...nešel, leda že bych musel

Respondent 4: ...rozhodnutí by záviselo na konkrétní situaci

Generalizace: Nešel bych.

Otázka č. 6. I když v České republice je trest smrti už minulostí, co si o něm myslíte?

Respondent 1: ...nelze lehce odpovědět

Respondent 2: ...není to trest, ale lidská pomsta. Jsem proti...

Respondent 3: ...doživotí je lepší trest

Respondent 4: ...trest smrti nevratný...trestat někoho smrtí znamená použít stejných prostředků jako použil on při svém zločinu...to znamená stavět se na jeho úroveň

Generalizace: Nesouhlasím s ním.

Otázka č. 7. Je pro Vás důležitý manželský svazek? A proč?

Respondent 1: ...velmi důležitý

Respondent 2: ...důležitý – kvůli výchově dětí...trávit život s někým koho mi poslal Pán

Respondent 3: ...ano, Bůh jej posvěcuje

Respondent 4: ...ano,...pocit zázemí, jistoty, opory, lásky

Generalizace: Ano, je to Boží uspořádání.

Otázka č. 8. Jak se díváte na věrnost v manželství? Je pro Vás důležitá?

Respondent 1: ...důležitá...věc vztahů je velmi důležitá

Respondent 2: ...důležitá...nutná....Pro věřící samozřejmostí

Respondent 3: ...základem manželství

Respondent 4: ...má smysl. Nevěra znamená zradu a hluboké zranění partnera

Generalizace: Je důležitá. V manželském vztahu je velmi důležitá.

Otázka č. 9. Za jakých okolností je podle Vás rozvod legitimní?

Respondent 1: ...Podle Písma - důsledek nevěry...okolností a příčin je mnoho

Respondent 2: ...týrání, domácí násilí, ...nevěra, zneužívání dětí

Respondent 3: ...domácí násilí, zdravotní poruchy

Respondent 4: ...duševní či tělesném týrání dětí či partnera

Generalizace: Domácí násilí, zdravotní poruchy, nevěra, zneužívání dětí.

Otázka č. 10. V které situaci je podle Vás krádež přípustná?

Respondent 1: ... smrt hladem

Respondent 2: ...není přípustná

Respondent 3: ...jako prostředek k vyšším cílům

Respondent 4: ...ve velmi zoufalých životních situacích

Generalizace: Jako prostředek k vyšším cílům.

Otázka č. 11. Jak se díváte na koupi kradeného zboží?

Respondent 1: ...nekoupím

Respondent 2: ...vědomě bych kradené zboží nekupovala

Respondent 3: ...je to běžné...absence trestů

Respondent 4: ...nekoupila bych ho... nemorální

Generalizace: Nekoupil bych takové zboží.

Otázka č. 12. Co podle Vás znamená „být poctivý“?

Respondent 1: ...spotřebovávat prostředky jen ze svých legálních příjmů

Respondent 2: ...žít v souladu s Desaterem, zákony své země, jednat bez postranních úmyslů,...abych se nemusela před někým stydět

Respondent 3: ...sám před sebou a před Bohem

Respondent 4: ...jednat čestně, mluvit pravdu, držet slovo, vyhýbat se lumpárnám

Generalizace: Být poctivý před sebou a před Bohem, jednat v souladu s Desaterem.

Otázka č. 13. Co lze podle Vás považovat za lež?

Respondent 1: ...kde se překrucuje pravda k něčemu prospěchu

Respondent 2: ...vědomě řečená nepravda

Respondent 3: ...záměrné poškození...s cílem ublížit

Respondent 4: ...nepravdivá informace i jakákoliv polopravda

Generalizace: Vědomě vyřčená nepravdivá informace se záměrem poškodit druhou osobu.

Otázka č. 14. Myslíte si, že existuje situace, kdy je lež omluvitelná? Pokud ano, napište příklad?

Respondent 1: ...milosrdné lži

Respondent 2: ...neprozradit něco, čím bych ohrozila život

Respondent 3: ...milosrdná lež

Respondent 4: ...lež, která může někomu zachránit život

Generalizace: Ano, pokud se jedná o záchranu života nebo o tzv. milosrdnou lež

Otázka č. 15. Proč myslíte, že je dnes lhaní běžné?

Respondent 1: ...snaha o cíle v kariéře a podobně

Respondent 2: ...lhaní bylo běžné v minulosti...člověk je stále stejný

Respondent 3: ...chybí morální zásady

Respondent 4: ...nemyslím si, že je běžné

Generalizace: V této otázce lze použít všechny vygenerované odpovědi.

7.1.4 Svědkové Jehovovi

Otázka č.1. Jaký má podle Vás v dnešní době význam rodina?

Respondent 1: ...velmi důležitý... upevňuje lidskou společnost... výchova dětí

Respondent 2: ...velký...stejný jako vždy... základem společnosti

Respondent 3: ...pocit sounáležitosti, lásky

Respondent 4: ...velmi důležitý...pocit bezpečí, sounáležitosti, lásky

Generalizace: Je velmi důležitá, je základem společnosti, poskytuje pocit bezpečí, lásky, sounáležitosti a je místem, které poskytuje dětem výchovu.

Otázka č.2. Vysvětlete co podle Vás znamená někoho ctít?

Respondent 1: ...ctít především Boha... snažím se žít, tak abych jeho jménu přinášela čest

Respondent 2: ...chovat se k němu korektně... vážit si jeho názorů a řídit se jeho radami...být vůči němu pokorný

Respondent 3: ...respektovat jeho osobnost... vážit si jeho názorů...být uctivý, nechovat se nadřazeně... uznávat jeho autoritu... být pokorný

Respondent 4: ... vážit si jeho názorů... být pokorný

Generalizace: Respektovat jeho osobu, vážit si jeho názorů, být k němu pokorný

Otázka č.3. Proč je podle Vás důležitá úcta k rodičům?

Respondent 1: ... je to Boží požadavek...

Respondent 2: ...bez úcty nefungují vztahy v rodině, děti nepřijímají kárání... je to Boží požadavek

Respondent 3: ...dali nám život, vychovali a živili nás... vyjádření vděku... je to Boží požadavek

Respondent 4: ...dali nám život, vychovávali nás a starali se o nás

Generalizace: Dali nám život, vychovali nás, starali se o nás a mimo jiné jde o Boží požadavek.

Otázka č.4. Jaký máte názor na potrat? Existuje podle Vás situace, kdy může být potrat oprávněný?

Respondent 1: ...nepřijatelné... vražda

Respondent 2: ...nepřijatelné... žádná situace

Respondent 3: ...nesouhlasím s nimi... nikdo nemá právo brát jinému život

Respondent 4: ...nesouhlasím s nimi... žádná situace

Generalizace: Potrat je bez výhrad nepřijatelný.

Otázka č.5. S vědomím toho, že se ve válkách zabíjí, šel byste do války? A proč?

Respondent 1: ... nešla... láska mi nedovolí, abych zabíjela

Respondent 2: ...nešel... Bůh si přeje, abychom projevovali lásku i nepřítelům

Respondent 3: ...nešel... díky Bohu a Bibli jsem pochopil nesmyslnost válek

Respondent 4: ...nešla... podle Boha máme milovat lidi

Generalizace: Do války bych nešel, je to Boží nařízení.

Otázka č.6. I když v České republice je trest smrti už minulostí, co si o něm myslíte?

Respondent 1: ...zrušení mi vadí... smrt za smrt

Respondent 2: ...nikdo nemá právo vzít druhému život

Respondent 3: ...nemám konkrétní názor

Respondent 4: ...nemyslím si, že trest smrti je řešením

Generalizace: V této otázce lze použít všechny vygenerované odpovědi.

Otázka č.7. Je pro Vás důležitý manželský svazek? A proč?

Respondent 1: ... základ společnosti... vycházejí z něj zralí jedinci

Respondent 2: ...ano...jediné uspořádání, kde se mohou děti plnohodnotně rozvíjet

Respondent 3: ...pouze manželství poskytuje pocit jistoty... Boží uspořádání

Respondent 4: ...jsme stvořeni k životu v manželství... stvrzuje spojení dvou lidí

Generalizace: Manželský svazek je důležitý, jde o Boží uspořádání, spojení dvou lidí a je základem pro výchovu dětí.

Otázka č.8. Jak se díváte na věrnost v manželství? Je pro Vás důležitá?

Respondent 1: ...důležitá... nezbytná

Respondent 2: ...nepostradatelná... vzájemná důvěra

Respondent 3: ...jedna z nejdůležitějších věcí... láska v manželství koresponduje s věrností

Respondent 4: ...velmi důležitá... bez ní by manželství nemohlo fungovat

Generalizace: Je velmi důležitá, bez ní by manželství nemohlo fungovat.

Otázka č.9. Za jakých okolností je podle Vás rozvod legitimní?

Respondent 1: ...pouze v případě nevěrnosti

Respondent 2: ...pouze z důvodu cizoložství

Respondent 3: ...pouze následek nevěry

Respondent 4: ...nevěra

Generalizace: Pouze z důvodu nevěry.

Otázka č.10. V které situaci je podle Vás krádež přípustná?

Respondent 1: ...krádež je neomluvitelná

Respondent 2: ...žádné situace

Respondent 3: ...Bůh krádež odsuzuje... v žádné

Respondent 4: ...Bůh takové jednání odsuzuje... taková situace neexistuje

Generalizace: Krádež je neomluvitelná.

Otázka č.11. Jak se díváte na koupi kradeného zboží?

Respondent 1: ...člověk se podílí na krádeži

Respondent 2: ...člověk tak krádež nepřímo podporuje

Respondent 3: ...jako na krádež

Respondent 4: ...podpora někoho v krádeži

Generalizace: Podpora krádeže.

Otázka č.12. Co podle Vás znamená „být poctivý“?

Respondent 1: ...být znamenitý

Respondent 2: ...nekrást, nelhat, držet slovo, být upřímný, být věrný

Respondent 3: ...zachovat si čest... nekrást, nelhat, nepodvádět... být poctivý i sám k sobě

Respondent 4: ...jednat čestně, ryze

Generalizace: Jednat čestně, nekrást, nelhat, být upřímný.

Otázka č.13. Co lze pod Vás považovat za lež?

Respondent 1: ...vše co nesouvisí s pravdou... zkreslení skutečností

Respondent 2: ...nepravdivá informace, která vede ke škodě jiného

Respondent 3: ...vědomé tvrzení, které se neshoduje s pravdou...zatajování, zkreslení skutečností

Respondent 4: ...jakákoliv nepravda... zastírání skutečností

Generalizace: Vše co je nepravdivé a neshoduje se se skutečností.

Otázka č.14. Myslíte si, že existuje situace, kdy je lež omluvitelná? Pokud ano, napište příklad?

Respondent 1: ...lež je v každém případě neomluvitelná

Respondent 2: ...ano... ukryvání lidí za války

Respondent 3: ...i milosrdná lež je lež

Respondent 4: ... lepší říkat vždy pravdu

Generalizace: Lež je neomluvitelná.

Otázka č.15. Proč myslíte, že je dnes lhaní běžné?

Respondent 1: ...lidé neuznávají Boha a jeho měřítko

Respondent 2: ...lidé lžou, aby unikli odpovědnosti... lidem chybí mravní zásady stanovené Bohem

Respondent 3: ...protože je běžnou součástí život, proto lžou všichni

Respondent 4: ...protože celý dnešní svět se tím vyznačuje... už je to dnes normální

Generalizace: Lidem dnes chybí Bůh, díky tomu se lež stala běžnou součástí života.

V následující tabulce jsou uvedeny rozdíly, které byly zjištěny ze získaných informací od respondentů.

Tab. 1. Shoda věřících respondentů s respondenty ateistickými

	Římskokatolická církev	Českobratrská církev evangelická	Svědkové Jehovovi
Otázka č. 1.	Shoda	Shoda	Shoda
Otázka č. 2.	Shoda	Shoda	Shoda
Otázka č. 3.	Shoda	Shoda	Shoda
Otázka č. 4.		Shoda	
Otázka č. 5.		Shoda	Shoda
Otázka č. 6.	Shoda		
Otázka č. 7.			
Otázka č. 8.	Shoda	Shoda	Shoda
Otázka č. 9.	Shoda	Shoda	
Otázka č. 10.	Shoda		Shoda
Otázka č. 11.	Shoda	Shoda	Shoda
Otázka č. 12.	Shoda	Shoda	Shoda
Otázka č. 13.	Shoda	Shoda	Shoda
Otázka č. 14.	Shoda	Shoda	
Otázka č. 15.			

Z tabulky je patrné, že morální zásady věřících respondentů se příliš neodchylují od morálních zásad ateistických respondentů. Nelze však tvrdit, že na věřící působí jen náboženské nauky. Žijí ve společnosti, která je více ateistická, než nábožensky založená. I ateisté žijí pod nepatrným vlivem náboženství. Ateističtí respondenti, s kterými je v tomto výzkumu pracováno, vyrůstali ve věřících rodinách. Rodiče jim předávali náboženské nauky a není pochyb, že tyto nauky na nich zanechaly stopy, i když sami o sobě tvrdí, že nejsou věřící.

V tabulce jsou však patrné oblasti vlivu náboženství. Zatímco ateisté v otázce číslo 7. – otázka týkající se důležitosti manželství – se staví spíše proti manželskému svazku, věřící respondenti jej považují za velmi důležitý a to bez výjimky.

V otázce 15. není zaznamenána žádná shoda a to z toho důvodu, že každý z respondentů na tuto otázku vyjádřil svůj názor.

Z tabulky můžeme dále vyčíst, že respondenti, kteří se od druhých skupin více odlišují, jsou členové Náboženské společnosti svědků Jehovových.

Výsledky dotazníků a rozhovorů také ukázaly, zda dotazovaní věřící respondenti uplatňují náboženské nauky své církve v životě. Díky získaným informacím v teoretické části, můžeme tvrdit, že respondenti z Českobratrské církve evangelické a z Náboženské společnosti svědků Jehovových se náboženské nauky snaží dodržovat. Respondenti Římskokatolické církve tyto pravidla dodržují spíše sporadicky, i když to může být zapříčiněno nedostatečným vhodným předkládáním nauk církve svým členům.

8 KOHLBERGOVA TEORIE – HEINZOVO DILEMA

Americký psycholog Lawrence Kohlberg (1927-1987) vycházel při konstrukci svých stupňů vývoje morálního usuzování z výzkumu, který provedl v roce 1958 se 72 chicagskými chlapci pomocí 10 hypotetických rozhodnutí. Nejčastěji používaným a nejznámějším příběhem s morálním dilematem je následující příběh, s kterým budu v následujícím textu dále pracovat.

8.1 Heinzovo dilema

V jedné daleké zemi umírala žena, která onemocněla zvláštním druhem rakoviny. Existoval lék, o němž si lékaři mysleli, že by mohl ženu zachránit. Šlo o určitou formu rádia, kterou jeden lékárník v tomtéž městě právě před nedávnem objevil. Výroba byla velmi drahá, avšak lékárník požadoval desetkrát víc, než kolik jej stála výroba. Za rádiu zaplatil 200 dolarů a za malou dózu s lékem požadovat 2000. Heinz, manžel nemocné ženy, vyhledal všechny své známé, aby si půjčil peníze a usiloval i o podporu úřadů., Shromáždil však jen 1000 dolarů, tedy polovinu požadované ceny. Vyprávěl lékárníkovi, že jeho žena umírá a prosil jej, aby mu lék prodal levněji nebo ho nechal zaplatit později. Lékárník však řekl: „Ne, já jsem ten lék objevil a chci na něm vydělat nějaké peníze.“ Heinz tím vyčerpal všechny legální možnosti; je zcela zoufalý a uvažuje, zda by se neměl do lékárny vloupat a lék pro svou ženu ukrást.

Otázka: Jak se měl podle Vás zachovat a proč?

Podle odpovědí se respondenti zařazují do stádií následovně:

- 1. stádium (poslušnost):** Heinz neměl ukrást lék, protože následkem toho by byl uvězněn
- 2. stádium (osobní zájem):** Heinz měl ukrást lék, protože pak by byl mnohem šťastnější, kdyby zachránil svou ženu, i kdyby byl odsouzen do vězení
- 3. stádium (hodné dítě):** Heinz měl ukrást lék, protože to jeho žena očekávala.
- 4. stádium (zákon):** Heinz neměl ukrást lék, protože zákon zakazuje krást.

5. stádium (společenská smlouva, lidská práva): Heinz měl ukrást lék, protože každý má právo na život, bez ohledu na zákon. Nebo: Heinz neměl ukrást lék, protože vědec má právo na kompenzaci za své úsilí.

6. stádium (univerzální etika, individuální svědomí): Heinz měl ukrást lék, protože zachránit lidský život je základnější hodnota než právo jiné osoby na majetek. Nebo: Heinz neměl ukrást lék, protože tak porušil zlaté pravidlo cti a respektu.

(podle Wikipedia: Kohlberg's stages of moral development)

8.1.1 Odpovědi respondentů a jejich zařazení:

8.1.1.1 Ateisté

Respondent č. 1. : Rozhodně to ukrást měl, šlo o záchranu života a od lékaře to bylo nemorální lichva.

6. stádium

Respondent č. 2. : Šlo o záchranu jeho ženy, takže by se to dalo pochopit, ale měl se snažit získat lék jinak.

4. stádium

Respondent č. 3. : Vloupání vidím jako poslední možnost. Měl se pokusit vzít úvěr, nějakou půjčku. Možná měl uspořádat sbírku. Každopádně je těžké se do této situace vžít, možná bych ve skutečnosti jednal úplně jinak.

4. stádium

Respondent č. 4. : Pokud by lék ukradl, tak bych měl pro jeho jednání pochopení, protože chce zachránit člověka, který je mu nejbližší a bez kterého by mohl jeho život ztratit smysl. Spíše odsuzuji jednání lékárníka, které je minimálně nelidské.

6. stádium

8.1.1.2 Římskokatolická církev

Respondent č. 1. : Nevím jestli to měl řešit krádeží, ale určitě se měl s lékárníkem domluvit. Možná to chtělo lékárníka více zpracovat. Ale určitě měl nějakým způsobem svou ženu zachránit, jde o lidský život, ale na tom neměl ani lékárník trhnout peníze.

5. stádium

Respondent č. 2. : Krádež je možná ta nejkrajnější možnost, ale když jinou možnost neměl tak to chápu. Určitě svou ženu hodně miloval a chtěl ji zachránit.

2. stádium

Respondent č. 3. : Snažím se vžít do jeho situace. Chápu, že se snaží zachránit život své ženy. Pokud nezabrala prosba na pana lékárníka a uvažoval o loupeži léku, o které si lékaři jenom „myslí“, že by mohl pomoci, tak to není na místě. Pan Heinz ještě nevyčerpal všechny možnosti a tou možností je naděje v Boha, neboť on je tím, který rozhoduje o život a smrti každého člověka.

4. stádium

Respondent č. 4. : Heinz měl být větší obchodník a usmlouvat s lékárníkem další možnosti. V tomto případě jsou možnosti vzhledem k motivaci téměř neomezené.

5. stádium

8.1.1.3 Českobratrská církev evangelická

Respondent č. 1. : Ukrást to, je podle mě asi nejkrajnější řešení. Těch způsobů je určitě víc, mohl si vzít půjčku, nebo domluvit se na odpracování. A taky měl možnost spoléhat na Boha. Takže pokud by vyčerpal všechny možnosti, dokázal bych pochopit, že lék ukradl, ale na jeho úsilí se musí projevit snaha krádeži se vyhnout.

5. stádium

Respondent č. 2. : To je těžké rozhodnout, já sama jsem nikdy v takové situaci nebyla. Ale asi měl, šlo přece o jeho ženu a její život a on ji rozhodně miloval, takže určitě by byl šťastnější, kdyby žila, než kdyby byla mrtvá.

2. stádium

Respondent č. 3. : Ne, určitě krást neměl, je to proti lidským i božským zákonům. Měl se pokusit o jinou možnost a teprve pak krást.

4. stádium

Respondent č. 4. : Nedokážu si představit, jak bych jednal na jeho místě. Možná stejně. Šlo o záchranu lidského života a to je přece jen důležitější, jedině taková krádež by snad byla omluvitelná.

6. stádium

8.1.1.4 Svědkové Jehovovi

Respondent č. 1. : Nesouhlasím s tím, že lék měl ukrást, je to přece jen krádež, i když jde o záchranu lidského života, spíš se měl snažit přijít na jiný zákonný způsob, jak lék získat, i když je diskutabilní, jestli měl lékárník na tak velkou částku nárok. Připadá mi vyloženě nelidské zbohatnout na neštěstí druhých.

4. stádium

Respondent č. 2. : Tak je hodně jiných možností. Já bych se obrátila na Boha, ale asi bych nekradla, není to zákonné a já se chci Bohu líbit a Bůh je proti všem krádežím.

4. stádium

Respondent č. 3. : Lidé v dnešní době nevidí jinou možnost než v tomhle případě lék ukrást a omlouvají to nutností zachránit život. Ano, záchrana života je hodně důležitá, ale lidé vynechávají ze svých životů Boha, proto nevěří, že i v případě smrti by mohli milovaného člověk znovu vidět, a právě proto vidí jedinou možnost v tom lék ukrást, aby mohla žena žít, protože si myslí, že smrtí člověka by vše navždy skončilo a oni milovaného člověka už nikdy neviděli. Já osobně bych se usilovně snažil o záchranu života milované ženy, ale všemi možnými legálními způsoby, půjčkou aj. Nebo bych lékárníkovi slíbil zaplatit i vyšší částku než je ona přemrštěná, ale s tím, že mu ji zaplatím později, nebo si u něj dluh odpracuji. Tím si lékárník vydělá dokonce víc a milovaná žena bude žít, navíc nic nebude v rozporu se zákonem a mravním vychováním.

4. stádium

Respondent č. 4. : Krást by to rozhodně neměl, ale šlo o jeho ženu. Spíš měl najít jiný způsob, jak lék od lékárníka získat.

4. stádium

Z vyhodnocení odpovědí a zařazení do stádií jsou vidět rozdíly mezi jednotlivými náboženskými skupinami a ateisty.

U respondentů ze skupiny ateistů se objevují stádia 4. a 6., tedy ty , o kterých lze říci, že patří ke skupině stádií na vyšším stupni morálního vývoje.

U respondentů z římskokatolické církve se vyskytují stádium 2., 4. a 5. Je vidět, že rozptyl stupňů morálního vývoje je větší než u ateistů.

Českobratrská církev evangelická se vyznačuje respondenty s morálním vývojem na stupni 2., 4., 5. a 6.

Zvláštní skupinu tvoří respondenti z Náboženské organizace svědků Jehovových, kteří se nacházejí na stejném stupni morálního vývoje a to na 4.

Z toho je možné usuzovat, že náboženství ovlivňuje morální vývoj způsobem, který své členy spíše rozptýlí do jednotlivých vývojových stádií. Dalo by se očekávat, že členové náboženských organizací se budou nacházet na podobném vývojovém stupni. Z toho vyplývá, že buď církev nemá své působení systematicky zpracováno, a nebo přistupují členové k učení spíše chladně a náboženské učení ve svém životě uplatňují spíše sporadicky.

U Svědků Jehovových je znatelný vliv náboženství nejvíce. Respondenti se nacházejí na stejném vývojovém stupni morálního vývoje.

ZÁVĚR

Bakalářskou prací bylo zjištěno, že náboženství beze sporu vliv na dotazované respondenty má. Ze řazení respondentů do stádií morálního vývoje podle Kohlberovi teorie vyplývá, že největší vliv má Náboženská společnost svědků Jehovových. Zda jde o vliv negativní nebo pozitivní se práce nezabývá. V souvislosti s touto skupinou věřících si dovoluji napadnout Kohlbergovu teorii morálního vývoje. Kohlberg uvádí, že nelze dojít v morálním vývoji k regresi. Ale u věřících členů Náboženské organizace svědků Jehovových se zdá, že k taková regresi dojít může. Pokud jsou do organizace přijímáni noví členové na určitém stupni morálního vývoje, působí na ně učení Svědků Jehovových, tak že buď je nauky podpoří k postupu na vyšším stupni a nebo je donutí sestoupit na stupeň nižší. Otázkou je, zda tato regrese je negativní či pozitivní v životě jedinců. To, ale vyvozují pouze z údajů získaných od respondentů. Zda je možné převést tuto hypotézu i na celé společenství Svědků Jehovových, by stálo za přezkoumání v jiném výzkumu.

Otázkou však stále zůstává, zda náboženské nauky jsou respondenty v životě i uplatňovány. Z metodického pozorování by byly rozdíly v morálních zásadách ještě patrnější. Nestačí totiž jen o něčem být přesvědčen, že je to dobré, např. být přesvědčen o kvalitě náboženských nauk, ale toto přesvědčení by mělo být patrné v chování. Už v průběhu rozhovoru a v určité míře i v odpovědi na Heinzovo dilema se ukázal rozpor, mezi tím, co někteří respondenti říkali, o čem tvrdili, že jsou přesvědčeni, a co pak následně vyplývalo z jejich chování.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Co říká Bible? : Měli by křesťané souhlasit s trestem smrti?. *Probudte se!*. 8.3.1996, roč. 77, č. 5, s. 22-23.
- [2] *Český ekumenický překlad*. 1. vyd. Praha : Česká biblická společnost, 2005. 1404 s.
- [3] *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1995. 605 s. ISBN 80-7113-089-3.
- [4] GRUBER, Jiří. *Pojď a přesvědč se : Co může evangelická církev nabídnout těm, kteří ji znají i neznají*. 1. vyd. Praha : Českobratrská církev evangelická, 2007. 68 s. ISBN 978-80-7017-059-5.
- [5] HEIDBRINK, Horst. *Psychologie morálního vývoje*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. 176 s. ISBN 80-7178-154-1.
- [6] HELLER, Jan. *Hlubinné vrty*. 1. vyd. Praha : Kalich, 2008. 320 s. ISBN 978-80-7017-083-3.
- [7] *Insight On The Scriptures*. 1st edition. New York : Watchtower Bible and Tract Society of New York, 1998. 2 sv. (1278, 1280 s.).
- [8] KAŠPARŮ, Max. *Malý kompas víry*. 2. upr. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2006. 104 s. ISBN 80-7266-072-1.
- [9] *Katechismus katolické církve*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1995. 793 s. ISBN 80-7113-132-6.
- [11] KOLÁČEK , Josef . *Kompedium katechismu katolické církve*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006. 216 s. ISBN 80-7195-079-3.
- [12] Líbit se Jehovovi jako rodina. *Strážná věž hlásající Jehovovo Království*. 1.6.1982, roč. 9, č. 6, s. 22-26.
- [13] MUSIL, Jiří. *Vývojová psychologie I*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 70 s. Učební texty vysokých škol. ISBN 80-7318-361-7.
- [14] NOHAVICA, Jan. *Evangelický katechismus pro dospělé*. 2. vyd. Olomouc : Českobratrská církev evangelická, 2003. 104 s.

- [15] PESCHKE, Karl Heinz. *Křesťanská etika*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2004. 695 s. ISBN 80-7021-718-9.
- [16] Požehnání nebo zlořečení : Je možné si vybrat?. *Strážná věž hlásající Jehovovo Království*. 15.6.1996, roč. 117, č. 12, s. 12-16.
- [17] ROTTER, Hans. *Neues Lexikon der christlichen Moral*. 1. Auflage. Innsbruck : Tyrolia, 1990. 896 s. ISBN 3-7022-1754-1.
- [18] *Rozmluvy z písem*. 1. vyd. New York : Watchtower Bible and Tract Society of New York, 1993. 446 s.
- [19] *Svaté Písmo : Překlad nového světa*. New York : Watchtower Bible and Tract Society of New York, 2002. 1278 s.
- [20] Tragická daň za potraty. *Probud'te se!*. 22.5.1993, roč. 74, č. 10, s. 6-9.
- [21] VACEK, Pavel. *Rozvoj morálního vědomí žáků : Metodické náměty k realizaci průřezových témat*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7367-386-4.

Internetové zdroje

- [22] *Ateismus* [online]. 2003 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://wikipedia.infostar.cz/a/at/atheism.html>>.
- [23] *DAVAR : Scripture Study Tool* [online]. 2003 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://faithofgod.net/davar/>>.
- [24] *Kohlbergova stádia morálního vývoje - Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2003 , 25.4.2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kohlbergova_st%C3%A1dia_mor%C3%A1ln%C3%ADho_v%C3%BDvoje>.
- [25] *Morálka - Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2003 , 16. 4. 2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mor%C3%A1lka>>.
- [26] *Náboženství* [online]. 2005 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW: <http://www.iencyklopedie.cz/nabozenstvi/>

- [27] PETERKOVÁ , Michaela. *Psychologie : hypnóza, psychologická poradna, vědomostní testy z psychologie, biologie* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW:
<<http://www.psyx.cz/>>.
- [28] *Psychologie morálky : Víme víc* [online]. 2008-2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW:
<<http://zrcadlo.blogspot.com/2008/06/psychologie-morlky.html>>.
- [23] *Římskokatolická církev - Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2006 , 14. 5. 2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%ADmskokatolick%C3%A1_c%C3%ADrkev>.
- [30] *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. 13. 12. 2005. Praha : Český statistický úřad, 2005 , 26. 10. 2006 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW:
<<http://www.czso.cz/csu/2005ediciplan.nsf/kapitola/4132-05--3002>>.
- [31] *SRCCE* [online]. 2005 , 15. 9. 2005 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW:
<<http://www.srcce.cz/index.php?uid=10&category=2>>.
- [32] *SRCCE* [online]. 2007 , 3.7. 2007 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW:
<<http://www.srcce.cz/index.php?uid=11&news=1320>>.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Shoda věřících respondentů s respondenty ateistickými.....	62
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

P I   Dotazník – Význam morálních zásad

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK – VÝZNAM MORÁLNÍCH ZÁSAD

Význam morálních zásad

Vážení,

ve svých rukou právě držíte dotazník týkající se morálních zásad. Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce a podkladem pro pozdější rozhovor. Vyplňte prosím hlavičku dotazníku, která slouží k pozdějšímu přiřazení dotazníku k Vaší osobě při rozhovoru (ujišťuji Vás, že Vaše jména nebudou nikde zveřejněna). Byla bych moc ráda, kdybyste odpověděli na všechny položené otázky co nejpravdivěji, aby byl dotazník a má práce co nejsmysluplnější.

Předem všem děkuji za Vámi věnovaný čas.

Zuzana Kunderová

Jméno: _____

Zakřížkujte, ke které církvi/náboženské organizaci se hlásíte, **pokud jste věřící**:

- Církev římskokatolická
  - Českobratrská církev evangelická
  - Svědkové Jehovovi
-

1. Jaký má podle Vás v dnešní době význam rodina?

---

2. Vysvětlete, co podle Vás znamená někoho „ctít“ nebo někomu „projevovat úctu“(obecně)

---

3. Proč je podle Vás důležitá úcta k rodičům?

---

4. Jaký máte názor na potrat? Existuje podle Vás situace, kdy může být potrat oprávněný?

---

5. S vědomím toho, že se ve válkách zabíjí, šel byste do války? A proč?

---

6. I když v České republice je trest smrti už minulostí, co si o něm myslíte?

---

7. Je pro Vás důležitý manželský svazek? A proč?

---

8. Jak se díváte na věrnost v manželství? Je pro Vás důležitá?

---

9. Za jakých okolností je podle Vás rozvod legitimní?

---

10. V které situaci je podle Vás krádež přípustná?

---

11. Jak se díváte na koupi kradeného zboží?

---

12. Co podle Vás znamená „být poctivý“?

---

13. Co lze podle Vás považovat za „lež“?

---

14. Myslíte si, že existují situace, kdy je lež omluvitelná? Pokud ano, napište příklad.

---

15. Proč myslíte, že je dnes lhaní běžné?
